

KIRISH

Jahon iqtisodiy inqirozi davom etayotgan hozirgi sharoitda bunday o'zgarish ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Nega deganda, bugungi kunda eksport asosan xom – ashyo etkazib berishdan iborat bo'lib, dunyo bozoridagi narx – navo o'yinlariga haddan tashqari bog'lanib qolayotgani ayrim mamlakatlarda valyuta tushumlarini kamaytiradigan, moliyaviy barqarorlikning yomonlashuviga olib keladigan, iqtisodiyotni izdan chiqaradigan jiddiy faktorga aylanmoqda.

O'zbekistonda xalq xo'jaligining jiddiy talablari, resurs va imkoniyatlari hisobga olinadigan bo'lsa, kichik xususiy korxonalar juda muvaffakiyatli ishlaydi. Bular qanday korxonalar bo'lishi mumkin?

Birinchi navbatda, ular iste'mol mollari, xalq hunarmandchiligi, xalq ijodiyoti maxsulotlari ishlab chiqaradigan, umumiyligi ovqatlanish va maishiy xizmat soxasidagi yoki yordamchi korxonalar, ikkilamchi resurslarni ishlab chiqaradigan, ikkilamchi resurslarni ishlaydigan katta birlashmalarning ayrim buyurtmalarini bajaradigan korxonalar bo'lishi mumkin. Bunday ishlab chiqarish doirasi va korxonalarning hajmi, albatta, qonuniy tartibda aniq belgilab qo'yilishi lozim.

Prezidentimiz I.A.Karimov ta'kidlab o'tganlaridek, “Biz qudratli to'qimachilik va engil sanoatini tashkil etib paxta bilan emas, balki barcha rivojlangan mamlakatlar kabi tayyor mahsulotlar bilan savdo qilmog'imiz zarur”.

To'qimachilik sanoati xom ashyolari- paxta, ipak, zig'ir, jun, kimyoviy tolalardan iplar ishlab chiqarib, ulardan shoyi, jun va boshqa matolar to'qish, trikotaj, noto'qima, to'r, to'qimachilik, attorlik buyumlari va boshqa sohalarni o'z ichiga oladi.[1]

O'zbekistan Respublikasi mustaqillikka erishgandan sung, mamlakatimizda to'qimachilik va engil sanoat soxasida kator uzgarishlar ro'y berdi. Jumladan, ko'pgina viloyatlarda kator to'qimachilik va engil sanoat fabrikalari kurib ishga tushirildi.

Respublikada turli xildagi chet el investitsiyalari jalb etildi. Vatanimizda tuquv dastgoxlari borgan sari takomillashib bormokda.[1]

I-TEXNOLOGIYA QISMI

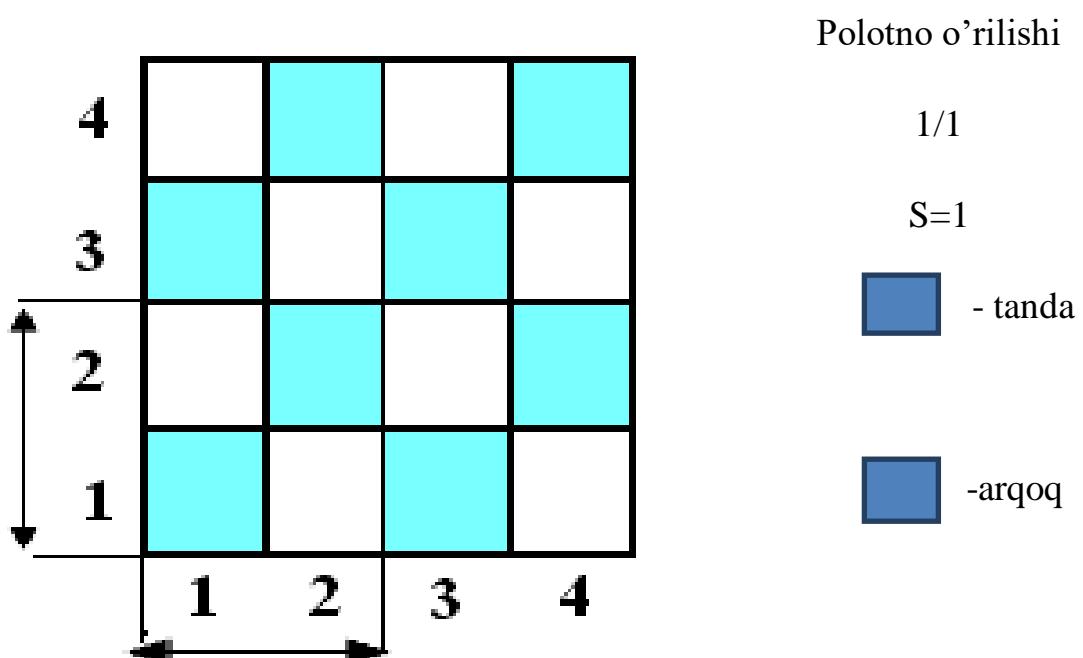
I.1.Tuqimaning texnik kursatkichlari

Tuqimaning nomi		1.	Buz	Flanel
Artikul		2.	142	1667
Xom gazlamani eni , sm		3.	90,5	91.5
Iplarni chiziqli zichligi (teks)	Tanda Tt	4.	29	25
	Arqoq Ta	5.	29	16.7
	Milk Tm	6.	29	25
Iplar soni	Jami	7.	2088	2320
	Milk iplar	8.	48	48
10 sm tuqimadagi iplar soni	Tanda Rt	9.	228	251
	Arqoq Ra	10.	211	187
Kirishish miqdori	Tanda At	11.	5,5	5
	Arqoq Aa	12.	8,9	9.3
TIG'	Nomer	13.	105	115
	Zφ	14.	2	2
	Zv	15.	4	4
Urilish turi		16.	Polotno	Reps 2/2
Dastgoh turi		17.	ATPR	ATPR
1m tuqimaning og'irligi		18.	140	180
Chiqindi miqdori	Tanda	19.	0.74	0.74
	Arqoq	20.	0.16	0.26
100 sm xom gazlamaga surf bulgan iplar (kg)	Tanda	21.	6.313	6.015
	Arqoq	22.	6.262	31.319

I.2. Gazlamaga tavsif

Bo'z- chetiga qaraganda ancha qalin va og'ir material. Bo'z chetiga ishlatiladigan kalava ipga qaraganda ancha yug'onroq karda kalava ipidan polotno o'rishda to'qiladi $1m^2$ bo'zning massasi 140-160 2; eni 61-98 kiyimlar taylorlanadi. Gul buzning faqat bir tomoniga yoki ikki tomoniga bosilishi mumkin. Gul bosilgan bo'z erkaklar kuylagi pardalar tikish uchun ishlatiladi .

Polotno o'riliш --- bunda tanda va arqoq iplari navbatma-navbat keladi, Gazlamaning o'na bir gal tanda ipi T bir gal arqoq ipi A chiqadi. Polotno o'riliш rapporti tanda va arqoq bo'yicha ikki ipga teng. Polotno zich to'qilganda ancha qattiq bo'ladi

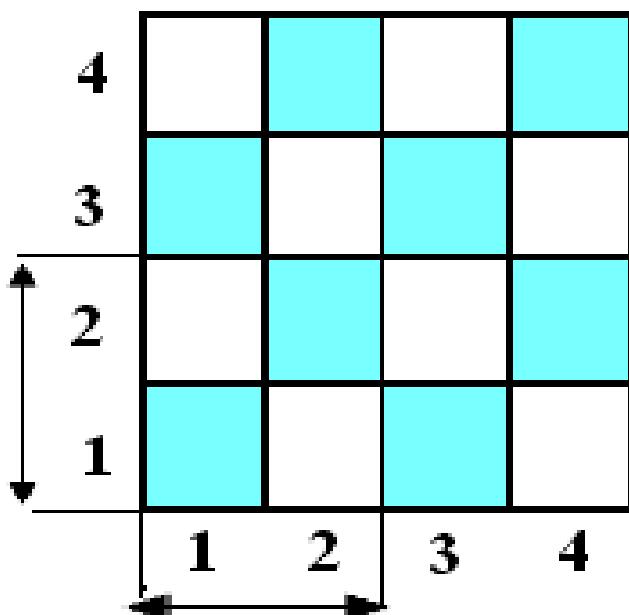

Gazlamaga tavsif

Prostinli gazlama –o’rtacha yug’onlikdagi karda kalava ipidan polotno urilishda to’qilgan gazlama. Prostinning tandasi 18.5 teks, arqoqiga 15,3 tekсли kalava ip ishlatiladi. Tanda bo’yicha nisbiy zichligi 49-53% arqoq bo’yicha 39-43%; 1m² prostinning massasi 92-103g; prostinning eni 61-80 sm . Xom prostin o’rta mitkal deb ataladi.

Ko’p prostinlarga gul bosiladi; ular sidirg’a qilib ham ishlab chiqiladi

Prostinli muslin fulyar qattiq pardozlash yaltiratish va yuvilib ketmaydigan apretlar bilan ishlash aperatsiyalaridan utkazilishi mumkin siniq prostinli deb ataladigan prostin hosil qilish uchun gul bosish mashinalari yordamida gazlamalarga dog’lar kurinishida uyuvchi nartiy surkaladi qisman mersivizatsiyalash natijasida protinni ulchovi natriy bilan ishlagan joylari kirishadi, kirishgan joylarning yonida esa buranlar hosil buladi gazlamaning sirti burtmali bu.ib qoladi

I.3.Tuqimaning O'lchamlarini hisoblash

Nº	Kursatkichlar nomi	Ulch. bir	Qiymati	Qiymati
1.	Pardozlashda gazlama eniningqisqarishi Bx – Bt Bx -xom gazlamaning eni,sm Bt-tayyor gazlamaning eni,sm	%	$90.5-85/90.5*100=6.1$	91.5-85/ $91.5*100=7.1$
2.	Xom gazlamaning enini hisoblash $Bx = Bt(1+0,01Iy)$ Bt-ГОСТ 9205-75 buyicha tanlangan tayyor gazlamani eni	sm	$85(1+0,01 \times 6.1)=90.5$	$85(1+0,01 \times 7.1)=91.5$
3.	Tuqimaning arqoq		8.9	9.3

	ip buyicha kirishishi -Aa			
4.	Tig' buyicha zapravka enini hisoblash $B_t = B_x(1+0,01A_a)$ Bt 173 sm.ga teng bulganligi uchun STB-180 tuquv dastgohini qabul qilamiz.	sm	$90.5(1+0,01x8.9)=98.55$	$91.5(1+0,01x9.3)=100.01$
5.	Milk enini hisoblash $B_m=B_m(1-0,01A_a)$ B_m -tig' buyicha milkning zapravka eni	sm	$1,2(1-0,01x8.9)=1,09$	$106(1-0,01x9.3)=0.96$
6.	Fon enini aniqlash $B_\phi=B_x-B_m$ Bx-xom gazlamaning eni,sm B_m -milk eni,sm	sm	$90.5-1.09=89.41$	$91.5-0.96=90.54$
7.	Fon iplari zichligini aniqlash $P_\phi=P_t$ $P_t-10\text{sm}$. Tuqimadagi tanda	Ip/sm	22.8	25.1

	iplarning soni			
8.	Milk iplari zichligi $P_M = Z_M / Z_\phi * P_t$ Z _M - Z _φ - tig;ning 1 ta tishi orasidagi utadigan fon va milk iplari soni P _t -tuqimadagi tanda iplari soni	Ip/sm	4/2 * 22.8 = 45.6	4/2 * 25.1 = 50.2
9.	Fon iplari soni $\Pi_\phi = P_\phi \times B_\phi$ P _φ -fon iplari zichligi 1 sm da B _φ -fon eni	ip	22.8 * 89.41 = 2040	25.1 * 90.54 = 2272
10.	Milk iplari soni $\Pi_M = P_M \times B_M$ P _M - milk iplari zichligi 1 sm.	Ip	45.6 * 1.09 = 48	50.2 * 0.96 = 48
11.	Umumiy iplar soni $\Pi_y = \Pi_\phi + \Pi_M$ P _φ -fon iplari, P _M - milk iplari	ip	2040 + 48 = 2088	2272 + 48 = 2320

I.4.Tig'ni hisoblash

Nº	Kursatkichlar nomi	Ulch. bir	Qiymati	Qiymati
1.	<p>Tig' tishlar sonini aniqlash</p> $Z = \frac{\Pi_M}{Z_M} + \frac{\Pi_\Phi}{Z_\Phi}$ <p>ΠΦ-ΠМ-fonmilkiplar</p> <p>Z_M-Z_Φ-tig'ning 1</p> <p>tatishiorasidagiutadiganfonvamilkiplarisoni</p>	Tish	48/4+2040/2=1 032	48/4+2272/2=1148
2.	<p>Tig' nomerini aniqlash</p> $N_t = \frac{Z}{B} \times 10$ <p>Z-tig' tishlari soni</p> <p>Bt-tuqimaning tig' buyicha zapravka eni</p>	Tish/10 sm	1032/10*98. .7	1148/100.01*100= 115

I.5.Remizalarni hisoblash

Nº	Kursatkichlar nomi	Ulch. bir	Qiymati	Qiymati
1.	<p>Remizadagi gulalar sonini aniqlash</p> $\Gamma_p = \Pi_t / \Pi_p$ <p>Πt-tanda iplarining umumiyl soni</p> <p>Πp-jihozdagi remizalar soni</p> $\Pi_p = 4-6$	gula	2088/4=522	2320/4=580
2.	Gulalarning umumiyl		522*4+10=2098	580*4+10=2330

	sonini aniqlash $\Gamma = \Gamma_{px} \Pi_p + \Gamma_\exists$ Π_p - remizadagi gulalar soni $\Gamma_\exists$ - extiyoj gulalar soni $\Gamma_\exists$ - 10-15 ta Π_p - jihozdagi remizalar soni	gula		
3.	Remiza enini aniqlash $B_p = B_t \vartheta + (1-2)$ $B_t \vartheta$ – tuqimaning tig’ buyicha eni	sm	$98.55 + 1.45 = 100$	$100.01 + 1.45 = 101$ 46
4.	Remizadagi gulalar zichligini aniqlash $P_r = \Gamma / \Pi_{px} B_p$ Γ -gulalarning umumiy soni Π_p - jihozdagi remizalar soni B_p -remiza eni	Ta/sm	$2098/4 * 100 = 5.2$	$2320/4 * 101.46 = 5.7$

I.6. Lamelani hisoblash

No	Kursatkichlarnomi	Ulch. bir	Qiymati	Qiymati
1.	Lamela reykasining uzunligini aniqlash $B_l = B_p + (1-2)sm$ B_p - remiza reykasining	sm	$100 + 1 = 101$	$101.46 + 1 = 102.46$

	eni, sm			
2.	Birta reykadagi lamelalar zichligini aniqlash $P_{л}=P_{т}/B_{л}xP_{лр}$ Плр-Jihozdagi reykalar soni $P_{т}-(1-6)$ ta Вл-lamela reykasining uzunligi	Lam/s m	2088/101*2=10.3	2320/102.46*2=11. 3

[4,5,6]

I.7.Tuqimadagi tanda va arqoq iplarning og'irligini chiqindisiz hisoblash

No	Kursatkichlar nomi	Ulch. bir	Qiymati	Qiymati
1.	100м xom gazlamaning tanda va arqoq iplarning og'irligini aniqlash a) Tanda buyicha $M_t=P_{tx}T_t$ $(1+0,01A_t)/10000$ Пт-tanda iplarning soni Tt-tanda ipining chiziqli zichligi At-tuqimaning tanda buyicha	Kg kg	2088*29(1+0.01*5.5)/100 00=6.388 21.1*98.55*29/10000=6.0 30	2320*25(1+0.01* 5)/10000=6.090 18.7*100.01*16.7 /10000=31.232

	<p>kirishishi</p> <p>b) Arqoq buyicha</p> <p>Ma=Pax Btə x</p> <p>Ta/10000,</p> <p>Pa-1m tuqimadagi</p> <p>arqoq iplarning soni</p> <p>Btə-tig' buyicha</p> <p>zapravka eni</p> <p>Ta-arqoq ipining</p> <p>chiziqli zichligi</p>			
2.	<p>100 m tuqimaning</p> <p>og'irligini aniqlash</p> <p>Mxt=Mt+Ma</p> <p>Mt-tanda buyicha</p> <p>iplar og'irligi</p> <p>Ma-arqoq buyicha</p> <p>iplar og'irligi</p>	Kg	<p>6.388+6.030=12.418</p>	<p>6.090+31.232=37</p> <p>.322</p>
3.	<p>100 m xom</p> <p>gazlamaning tanda</p> <p>ipining oxorlangan</p> <p>keying og'irligi</p> <p>Moo=Mtx(1+0,01</p> <p>xEëk)</p> <p>Eëk-yopishqoqlik</p> <p>qoldig'I %</p> <p>Eëk-2/3 x Ai</p> <p>Ai-xaqiqiy</p> <p>yopishqoqlik</p>	kg	<p>6 .388*(1+0,01*4)=6.64</p> <p>2/3*6=4</p>	<p>6.090(1+0,01*2)=</p> <p>6.210</p> <p>2/3*3=2</p>

	miqdori Аи-3-6%			
4.	Oxorlangan tanda ipidan olingan 1 pog.m xom gazlamaning og'irligi $M_{\Pi}=M_{\text{oo}}+M_{\text{a}}/100$ Moo-100м xom gazlamaning tanda ipini oxorlagandan keying og'irligi Ma-arqoq buyicha 100 м xom gazlama ipining og'irligi	kg	$6.64+6.030/100=0.13$ $6.210+11.232/10=0.174$	
5.	1m kv tuqimaning og'irligini aniqlash $M_M=M_{\Pi}/B_x$ Bx-xom gazlamaning eni, m $M_{\Pi}-\text{oxorlangan 1}$ pog. M xom gazlamaning og'irligi, kg	kg	$0.1267/90.5=140$ $0.174/0.915=190.0$	

I.8 To'qimaning chiziqli tuliqligini hisoblash

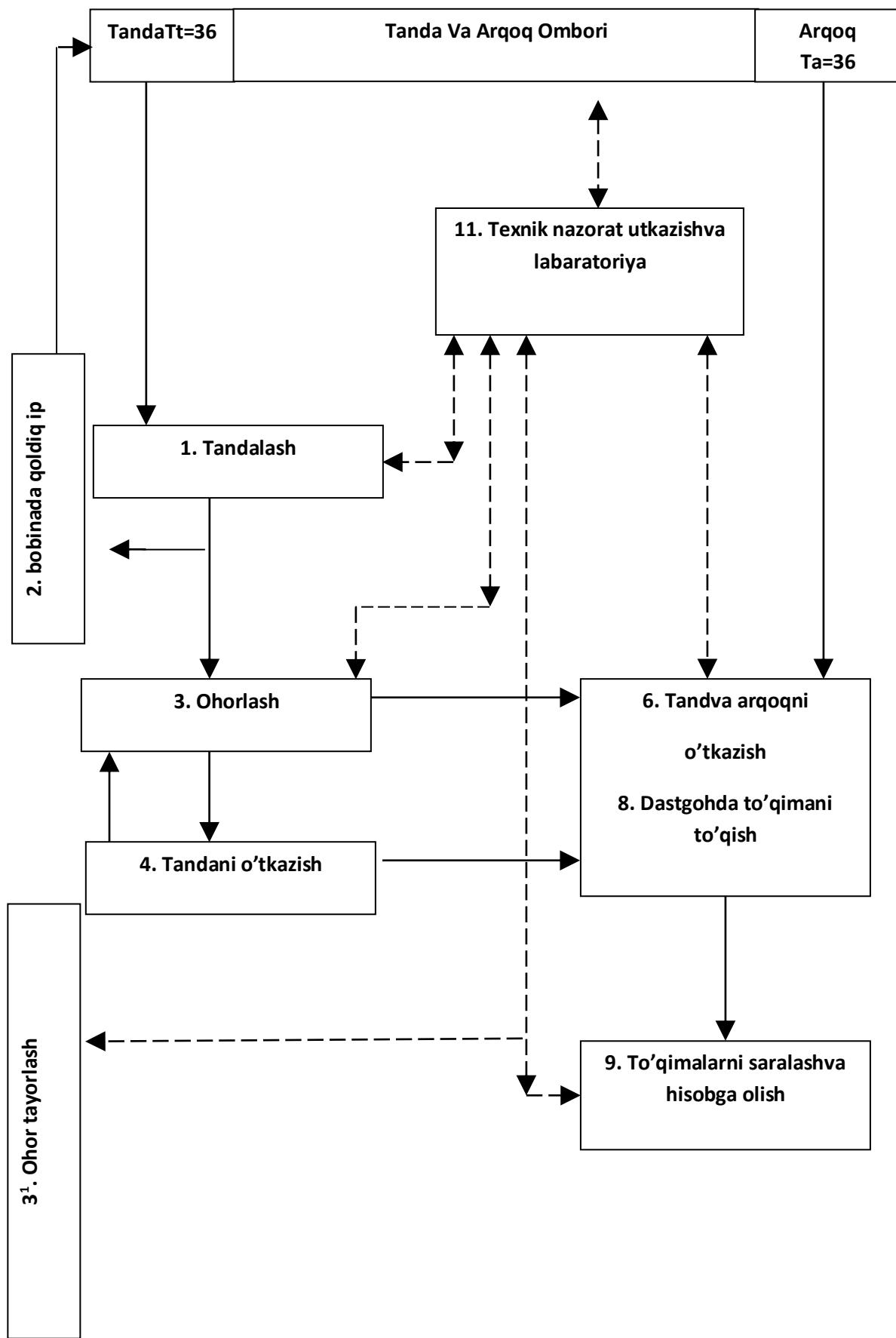
Nº	Kursatkichlar nomi	Ulch. Bir	Qiymati	Qiymati
1.	<p>Tuqimani tolali materiallar bilan tuliqligini aniqlash</p> <p>a) Tanda buyicha Et=Ptx dt dt=Cx$\sqrt{Tt}$ Pt-10 sm</p> <p>tuqimadagi tanda ipining zichligi dt-tanda ipining 15iametric C-Uzgarmas koeffsent C=0,04</p> <p>b) Arqoq buyicha Ea=Paxda da=C x$\sqrt{Ta}$ Pa- 10 sm</p> <p>tuqimadagi arqoq ipining zichligi da- arqoq ipning 15iametric Ta- arqoq ipning</p>	% m % mm	$228 * 0,215 = 49.06$ $0,04 * 29 = 0,215$ $211 * 0.215 = 45.36$ $0,04 * 29 = 0,215$	$251 * 0,2 = 50.2$ $0,04 * 25 = 0,2$ $187 * 0,2 = 37.4$ $0,04 * 16.7 = 0.16$

	chiziqli zichligi			
2.	Tuqimaning yuza tuliqligini aniqlash Et=Et+Ea- 0,01EtxEa Et-tanda buyicha tuqimani tola materiallar bilan tuliqligi Ea-Arqoq buyicha tuqimani tola materillar bilan to'liqligi	%	49.06+45.36- 0.01*49.06*45.36=72 .17	50.2+37.4- 0.01*50.2*37.4=18.72
3.	To'qimani tanda va arqoq iplari bilan tuliqligini aniqlash a) Tanda buyicha b) Arqoq buyicha Rt-tanda buyicha urilish rapport Ra- arqoq buyicha urilish rapporti tt-arqoq ipini tanda	%	22.8(2*0.215+0.215* 2)/10*2=0.98 211(2*0.215+0.215* 2)/10*2=9.073	251(2*0.2+0.16*2)/10* 2=9.036 187(2*0.16+0.2*2)/10* 2=6.732

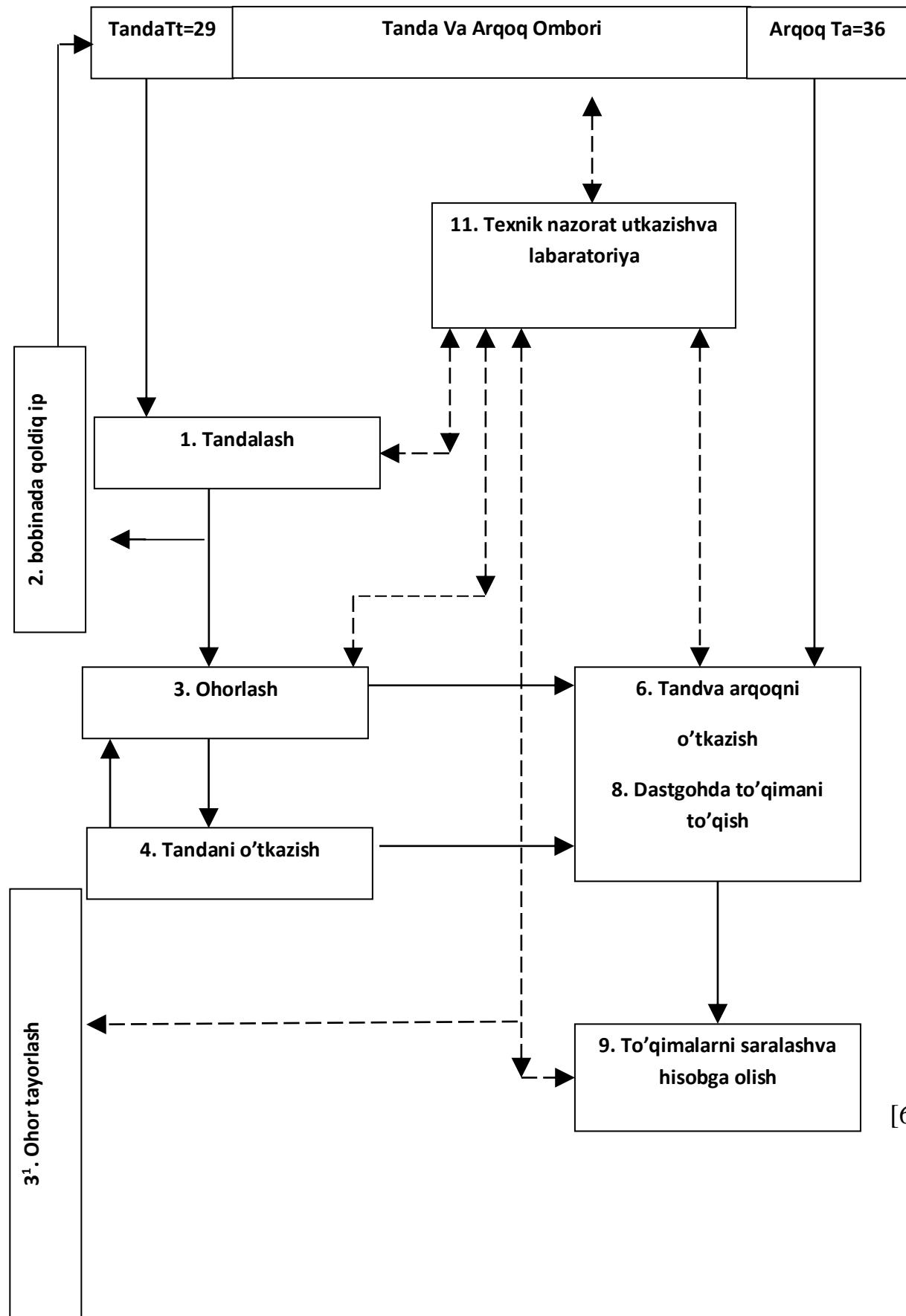
	<p>ipi bilan kesishish soni</p> <p>Pt- 10sm</p> <p>tuqimadagi tanda</p> <p>ipining zichligi</p> <p>dt-tanda ipining</p> <p>17iametric</p> <p>Pa- 10sm</p> <p>tuqimadagi arqoq</p> <p>ipining zichligi</p> <p>da- arqoq ipining</p> <p>17iametric</p>		
--	--	--	--

[4,5,6]

I.9. TO`QIMANI TO`QISH JARAYONINING TEXNOLOGIK SXEMASI

I.9. TO`QIMANI TO`QISH JARAYONINING TEXNOLOGIK SXEMASI

I.10.Texnologik jarayonlar ketma-ketligiga berilgan izoh

Loyihalanayotgan to'quv fabrikasi uchun tanda va arqoq iplari yigiruv fabrikalaridan keladi. Bu iplar yigiruv fabrikasidan BD tipidagi pnevmomexanik mashinalarda ishlab chiqariladi. Ipler silindrsimon o'ralgan bolib og'irligi 1200-1500 gramm gacha bo'lib o'ralish zichligi 0.38-0.41 gr/sm gacha buladi.

Ombordagi iplar qoplarga solingan holda maxsus stellajlarda joylashtiriladi va tavsiya etiladigan namlik , temperaturada 3 kunlik zaxira bo'lishi kerak

Arqoq iplari ularning holati va sifatiga qarab namlanib yoki namlanmasdan to'quv sexlariga yuboriladi.

Yuqori tezlikda ishlovchi mashinalarda shupulyarniklarda urnatilgan malum sondagi babilalardan tanda valiga parallel qilib kerakli zichlik va uzunlikda uraladi.

Olingan tanda valiklari partiya kurinishida keying jarayon oxorlashga yuboriladi

Oxorlash jarayonida maxsus tarkibda ega bulgan oxor yelim betuxtov quvurlarda mashinalarga yuborib turiladi.

Yuqori tezlikda ishlovchi ohorlash mashinalari tanda iplari shu ohorlarni shimirish va ma'lum qalinlikdagi yuza pylonka hosil qilish vazifasini bajaradi. Ohorlangan iplar barabanlar yordamida qurutilgan va aniq tartibda parallellashtirilgan holda o'raladi. Bu olingan g'altak toquv navoy deyiladi. Ishlab chiqarilgan gazlama sifat tekshirish bo'limlariga yuboriladi. Bu bulimda o'rnatilgan mashinalarda gazlama miqdorini va sifatini tekshiradi. Bu esa fabrikada necha metr gazlama ishlab chiqarilganligi va ularning sortlari aniqlanadi va buyash pardozlash bulimlariga yuborish uchun tayoranadi.

I.11.Mashina va dastgohlarning texnik tavsiflari

Tandalash mashinasi SP-180SH

Nº	Ko'rsatkichlar	Ulchov birligi	Qiymati
1.	Ishchi eni	mm	1800
2.	Chiziqli o'rash tezligi	m/min	150-600
3.	Mashina o'lchamlari		
	Eni	mm	1570
	Uzunligi	mm	2840
	Balandligi	mm	1340
4.	O'rnatilgan elektrodvigatellar		
5.	Sarf etiladigan elektroenergiya	Kvt	7.2
6.	Gardish oralig'i	mm	1800
7.	Gardish diametri	mm	660
8.	O'zak diametri	mm	240
9.	Shovqin miqdori	eb	

Shpulyarniklarning texnik tavsifi

Nº	Ko'rsatkichlar	Ulchov birligi	Qiymati
1	Shpulyarnik tipi		Sh-616-2
2	Babinalar orasidagi masofa		
	Gorizantal buyicha	mm	616
	Vertikal buyicha	mm	616
3	Yuqori babinalar balandligi		200
4	Ramkalarning ip tirsagichlagichlar bilan siljishi	mm	
5	Gabarit ulchovlari		

	Uzunligi	mm	12200
	Ichki kengligi	mm	55770
	Zapravka kengligi	mm	
	Balandligi	mm	2410
6	Ishlash muddati	yil	2

Ohorlash mashinasi

No	Ko'rsatkichlar	Ulchov birligi	Qiymati
1.	Tanda iplari harakati tezligi	m/min	18-140; 30-150
2.	Zapravka buyicha tanda buyicha		
	Uzunligi	m	35
	Mashinada	m	18
	Qurutish zonasasi		
3.	Vannadagi qushilgan oxak miqdori	Kg/soat	200
4.	Qurutish qobiliyatি	Kg	490
5.	1 kg yumshoq tanda ipga sarf		
	Bug'	Kvt/soat	1.72
	Energiya		0.068
6.	Siqish validagi solishtirma kuch	N	
7.	Chiqarish vali va to'quv navoy	Sn	50-320
	zonasidagi ip tarangligi		
8.	Mashina foydali vaqt koeffisenti	FVK	0.85
9.	Mashinaning gabarit razmerlari		
	Uzunligi	mm	10720
	Eni	mm	3360
	Balandligi	mm	3722
10.	Mashina og'irligi	kg	18600

Tugun bog'lash mashinasi UP-5

Nº	Ko'rsatkichlar	Ulchov birligi	Qiymati
1.	Mashinani ishchi eni	mm	1250; 1800; 2000;2500
2.	Tugun bog'lash tezligi	minut	500
3.	Bog'lash mumkin bulgan iplar qalinligi	teks	2.2-100
4.	Sarflangan elektroenergiya miqdori	kvt	60
5.	Gabarit razmerlari		
	Uzunligi	mm	1650, 2310, 2700,
	Eni	mm	3060,
	Buyi	mm	580 2610
6.	Og'irligi	kg	

Ip utkazish dastgohi PSM

Nº	Ko'rsatkichlar	Ulchov birligi	Qiymati
1.	Zapravka kengligi	mm	140, 175, 230, 250
2.	Tig' nomerlari	Tish/10sm	25-160
3.	Remizalar soni	dona	12
4.	Lamella reykalari soni	dona	6
5.	Gabarit razmerlari		
	uzunligi	mm	1600
	balandligi	mm	1780
	kengligi	mm	2710, 2520, 3020, 3220

To'quv dastgohining texnik tavsifi STB-180

Nº	Ko'rsatkichlar	Ulchov birligi	Qiymati
1.	Tuqimaning tig' buyicha eni -bir polotnoda -ikki polotnoda -uch polotnoda	Sm	180
2.	Bosh valning aylanish siljishi	Ayl/min	260
3.	Ip tashlagichlar soni	Maks	11
4.	To'quv g'altagi o'lchami -gardishlar oralig'i 1 polotnoda 2 va 3 polotnoda -o'zak diametri -gardish diametric	mm	1890 150 600, 800
5.	Shodalar soni -eksentrikda -karetkada	Dona	10 14
6.	Tanda kuzarish priborireykasi soni	mm	6
7.	Gabarit o'lchamlari -kengligi -uzunligi -balandligi	mm mm mm	1875 3500 1400
8.	Dastgoh massasi	Kg	2500
9.	Elektr yuritgich quvvati	kvt	1,7

O'lchash tekshirish mashinasi MKM

№	Ko'rsatkichlar	Ulchov birligi	Qiymati
1.	Mashina eni	mm	1800
2.	Gabarit ulchami		
	-uzunligi	mm	1920
	-eni	mm	2870
	-buyi	mm	2200
3.	Sarflangan elektr energiya quvvati	kvt	1,0

I.12. To'qimaning texnik hisobining yig'ma jadvali

№	Kursatkichlar nomi	O'lchov birligi	Qiymatlar	Qiymatlar
1	To'qimaning pardozlashdan keyin kirishishi	%	6.11	7.11
2	Xom tuqima eni, Bx	Sm	90.5	91.5
3	Arqoq ipi buyicha kirishishi	%	8.9	9.3
4	To`qimaning tig' buyicha eni, Bt	Sm	98.55	100.01
5	Umimiy iplar soni, Пу	dona	2088	2320
6	Tig' tishlar soni, Zt	Tish	1032	1148
7	Umumiy gulalar soni, Гу	Gula	2098	2330
8	Lamelalarning umumiy soni, Пл	Lam	2088	2320
9	Gulalar zichligi, Рг	gula/1 sm	5.2	5.7
10	Lamelalar zichligi ,Рл	lam /1 sm	10.3	11.3
11	100 м. g gazlamadagi iplarning og'irligTanda, M ArqoqMa	kg kg	6.388 6.030	6.090 31.232
12	100 pog. м. to`qima og'irligi	Kg	12.418	37.322
13	1 kv. м. to`qima og'irligi	kg	140	180

14	To`qimaning zichligini tulg`alishi, Et	%	49.06	50.2
15	To`qimani tolali materiallar bilan to`ldirilishi		72.17	18.72
16	Remizalar soni	dona	4	4
17	Iplarning diametri: Tanda, dt Arqoq, da	MM MM	0.215 0.215	0.2 0.16

I.13.O'tishlar buyicha o'ramlarni hisoblash

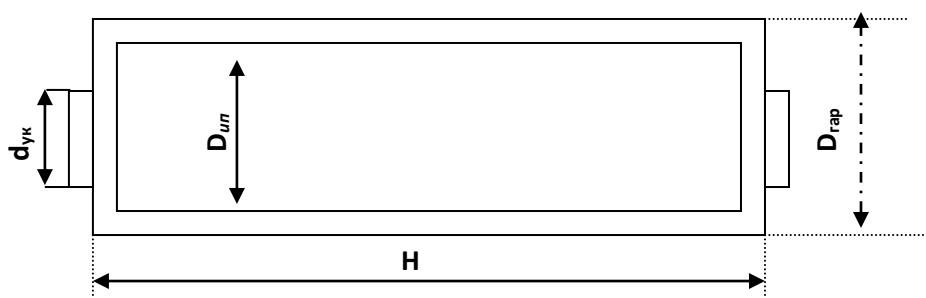
№	Kursatkichlar nomi	O'lchov birligi	Qiymatlar	Qiymatlar
1.	Bir bulakdagi to'qimaning og'irligini aniqlash $M_6 = M_{px}L_6$ M_{p-1} pogon xom to'qimaning og'irligi L ₆ - bir bo'lakdagi gazlamaning uzunligi $L_6=40-60$ m	kg	0.1267*50=6.3 35	0.174*50=8.7
2.	O'ramdagi gazlamaning uzunligini aniqlash $L_y = L_6 \times \Pi_6$ L ₆ -bir bulakdagi gazlamaning uzunligi, m Π_6 -o'ramdagi bo'laklar soni, dona $\Pi_6=1-3$ dona	m	50*2=100	50*3=150
3.	O'ramdagi gazlamaning og'irligi aniqlash $M_y = M_{px} L_y$ M_{p-1} pogon xom to'qimaning og'irligi, kg L _y - o'ramdagi gazlamaning uzunligi, m	kg	0,1267*100= =12.67	0,174*150= =26.1
4.	Birta bulakdagi tanda ipining uzunligini aniqlash $L_{6T} = 100 \times L_6 / 100 - A_T$, m	m	100*50/100- 5.5=52.91	100*50/100- 5=52.63

	At- to'qimaning tanda buyicha kirishish miqdori % L6-bir bulakdagi gazlamaning uzunligi, m			
5.	Birta o'ramdagi tanda ipining uzunligini aniqlash $Ly_T = 100 \times Ly / 100 - At$, m At-to'qimaning tanda buyicha kirishish miqdori % Ly-o'ramdagi to'qimaning uzunligi, m	m	$100*100/100-$ $5.5=105.8$	$100*150/100-$ $5=157.89$

[4,5,6]

I.14. To'quv navoyni hisoblash

Belgi	O'lchov birligi	
Dўп	Мм	61
Дўқ	Мм	10
Н	Мм	102
Дгар	Мм	65

№	Kursatkichlar nomi	O'lchov birligi	Qiymatlar	Qiymatlar
1.	O'ram diametrini aniqlash $Dўп = Дгар - (3-5 \text{ см})$ Дгар – gardish diametri,z	Sm	$65-5=60$	$65-5=60$
2.	Navoyga o`ralgan iplarning hajmini aniqlash $U = P \times H$ $\times (\Deltaур^2 - дук^2) / 4$ $\Pi = 3,14$ Н-gardishlarorasiidagi masofa Ду-o`ram diametri Дук -o`q diametri	Sm^3	$3.14 * 102 / 4 (61^2 - 10^2) = 289933.47$	$3.14 * 102 / 4 (60^2 - 10^2) = 280245$
3.	Navoydagi ipning og`irligini	Kg	$289933.47 * 0.50 /$	$280.245 * 0.53 / 10$

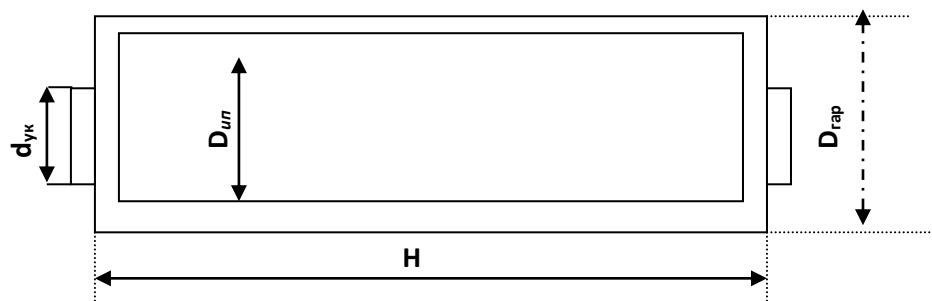
	aniqlash $G_H = U \times j / 1000$ j – o`ralishning sig`im zichligi $j = 0,49 - 0,53 \text{ g/ sm}^3$		1000=144.97	00=148.529
4.	Navoydagi yumshoq tanda ipining og`irligini aniqlash $G_M = G_H \times 100 / 100 + A_i$ $G_H$ —navoydagi ipning og`irligi A_i —xaqiqiy yopishqoqlik miqdori	Kg	$144.97 \times 100 / 100 + 6 = 136.76$	$148.29 \times 100 / 100 + 3 = 152.98$
5.	Navoydagi ipning uzunligini aniqlash $L_H = G_M \times 10^6 / T_t \times \Pi_t$ .pt – navoydagi iplar soni T_t —tanda ipning chizikli zichlig G_M —navoydagi yumshoq tanda ipining og`irligi	m	$136.76 \times 10 / 29 \times 2 = 088 = 2258.55$	$152.98 \times 10 / 25 \times 2 = 320 = 2637.58$
6.	Birta navoydagi ipdan olinadigan o`ramlar sonini aniqlash $\Pi_{yp} = L_H / L_{y.t}$ $L_H$ —navoydagi ipning uzunligini Lyт-bitta o`ramdagi tanda iplarning uzunligi	m	$2258.55 / 105.8 = 21.347 = 21$	$2637.58 / 157.8 = 16.741 = 17$

	Пур – ning miqdori yaxlitlanadi.			
7.	<p>Navoydagi ipning haqiqiy uzunligini aniqlash</p> $L_{\text{XH}} = L_y \cdot t \times \Pi_p + L_T + L_{\Pi},$ <p>L_T – to`quvchilik jarayondagi chiqindi miqdori  <math>L_T = 1,2 - 2,4 \text{ m}</math></p> <p><math>L_{\Pi}</math> – ip o`tkazish jarayonidagi chiqindi miqdori $L_{\Pi} = 0,5 - 1,5 \text{ m}$.</p> <p>Lyг- bitta o`ramdagи tanda iplarning uzunligi</p> <p>Пур-birta navoydagi ipdan olinadigan o`ramlar soni</p>	kg	$105.8 \cdot 21 + 1.5 + 1 = 2224.3$	$157.8 \cdot 17 + 2 + 1.5 = 2686.1$
8.	<p>Navoydagi tanda ipining haqiqiy og`irligini aniqlash.</p> $G_{\text{XH}} = L_{\text{XH}} \times T_t \times \Pi_t / 10^6$ <p>L_{XH}-navoydagi ipning haqiqiy uzunligi</p> <p>T_t- tanda ipning chiziqli zichligi</p> <p>Π_t- navoydagi iplar soni</p>	kg	$2224.3 \cdot 29 \cdot 2088 / 10 = 13.469$	$2686.1 \cdot 25 \cdot 2320 / 10 = 15.579$

[4,5,6]

I.15.Tanda g`altagini hisoblash

Belgi	O`lchov birligi	
Dyp	mm	95
dyк	mm	30
H	mm	120
Drap	mm	100

№	Ko`rsatkichlar nomi	O`lch bir	Ko`rsatkichlar hisobi	Ko`rsatkichlar hisobi
1	O`ram diametrini aniqlash  Do`r = Dgar – (3-5sm) Dgar-gardishlar diametri	sm	100-5=95	100-5=95
2	G`altakka o`ralgan ipning hajmini aniqlash. $U = P \times N \times (Do`r^2 - do`q^2) /$	sm ³	$3.14 \times 120 / 4 \times (95^2 - 30^2) = 765375$	$3.14 \times 120 / 4 \times (95^2 - 30^2) = 765375$

	4,. P=3,14 N-gardishlar orasidagi masofa Do`r-o`ram diametri Do`q-o`q diametri			
3	G`altakdagi ipning og`irligini aniqlash $Gv = U \times j / 1000$ j - o`ralishning sig`im zichligi $j = 0,49 - 0,53 \text{ g/sm}^3$	kg	$765375 * 0.50 / 100$ $0 = 382.68$	$765375 * 0.53 / 10$ $00 = 405.64$
4	Partion tandalashni hisoblash a) Partiyadagi g`altaklar sonini aniqlash.  $Pv = Pt/E$  $Pv$ – ning mikdori doim ko`p tomonga yaxlitlanadi. b) G`altakdagi o`ralgan iplar soni $Mv = Pt/Pv.$ Pt-tanda iplarining soni Pv-g`altaklar soni	dona	$2088 / 616 = 4$ $2088 / 4 = 522$	$2320 / 616 = 4$ $2320 / 4 = 580$

5	G`altakka o`ralgan iplarning uzunligini aniqlash Lv = Gv x 10 ⁶ / Mv x Tt Gv-g`altakdagi ipning og`irligi Mv- g`altakdagi o`ralgan iplar soni Tt- tanda ipning chiziqli zichligi	m	382.68*10/522*2 9=2527.94	405.64*10/580*25 =2797.51
6	Bir partiya g`altaklardan olinadigan g`altaklar sonini aniqlash. Pn = Lv / Lxn Pn – ning ipning mikdori doim yaxlitlanadi Lxn – navoydagisi ipning xaqiqiy uzunligi Lv-g`altakga o`ralgan iplarning uzunligi	dona	25279.429/2224. 3=11.365=11	2797.5172/2686. 1=10.4147
7	G`altakdagi ipning haqiqiy uzunligini aniqlash. Lxv = Lxn x Pn x Lsh Lsh = 1,38 + (0,0012 x Lv + 1,5) x Pv-1 / Pv	m	2224.3*11*37.8= 924863.94 1.38+(0.0012*18 959.57+1.5)*3- 1/3=37.8	2686.1*10.5*48. 7=1373537.235 1,38+ (0.0012*2797.5 172+1.5)*4- 1/4=48.7

	Mv – g`altakdagi iplar soni  Lv – g`altakdagi ipning uzunligi			
8	G`altakdagi ipning haqiqiy og`irligini aniqlash. $G_{xv} = L_{xv} \times T_t \times M_v / 10^6$ L _{xv} -g`altakdagi ipning haqiqiy uzunligi  T <sub>t</sub> - tanda ipning chiziqli zichligi  Mv – g`altakdagi iplar soni	kg	924863.94*29*6 96/10=1866.7454	1373537.235*25 *580/10=19916. 2899

I.16.Babinani hisoblash

Nº	Ko`rsatkichlar nomi	O`lch bir	Qiymatlar	Qiymatlar
1.	<p>Silindrsimon babina uchun</p> $U = \frac{\pi - h}{4} (D_1^2 - d_1^2)$ <p>D- silindrsimon babinaning diametri</p> <p>d- patronning diameti</p> <p>Π- babinaning silindrsimon qismi o'ramning balandligi</p>	sm ³	<p>3.14/12(23²+23*7+7²)2+(23²)2+(23²+23*19+19²)15-(19²+19*3.8+3.8²)1.5-(15+2)(7²)=5019</p> <p>2+23*19+19²-15-(19²+19*3.8+3.8²)1.5-(15+2)(7²)=7*3.8+3.8²=5019</p>	3.14/12(23 ² +23*7+7 ²)2+(23 ² +23*19+19 ²)15-(19 ² +19*3.8+3.8 ²)1.5-(15+2)(7 ²)=5019
2.	<p>Babinadagi ipning og`irligini aniqlash.</p> $G = U \times j, g$ <p>j – o`ralishning sig`im zichligi</p> <p>j = 0,39 – 0,43</p>	Gr	5019*0,41=2057.8	5019*0.43=2158.17
3.	<p>Babinadagi tanda ipining uzunligini aniqlash</p> $Lbt = Gx 1000 / Tt$ <p>Tt- tanda ipning chiziqli zichligi</p> <p>G-babinadagi ipning og`irligi</p>	M	2057.8*1000/29=70958.6	2158.17*1000/25=86326.8
4.	Bir stavka babilalardan		70958.6/756706.	86326.8/1373537.

	olinadigan g`altaklar sonini aniqlash. CHv = Lbt / Lxv CHv ning miqdori yaxlitlanadi.	dona	86=0.09=1	235=0.06=1
5.	Babinadagi tanda ipining haqiqiy uzunligini aniqlash $Lxb = LxvxCHv + Lm$ $Lm = Lbtx Lp / 100$ $Lp = 0,006 - 0,01, \%$	m	756706.86*1+6. 386274=756713. 5 70958.6*0.009/1 00=6.386274	1373537.235*1+7 .769412=13.735 86326.8*0.009/10 0=7.769412
6.	Babinadagi tanda ipining haqiqiy og`irligini aniqlash. $Gxb = Lxbx Tt / 1000$	gram	756713.5*29/100 0=21944.10	13.735450*25/100 0=343386.25
7.	Babinadagi arqoq ipining uzunligini aniqlash. $Lba = Gx 1000 / Ta$	m	2057.8/29*1000 =70958.6	2158.17/167*1000 =129231.7

I.17.O`ramlarhisobining yig'ma jadvali

Nº	O`ramlar nomi	jo`ralish sig`im zich(gr/sm ³)	Gx haqiqiy og`irlik(kg)	Lx haqiqiy uzunlik(m)		
1	To`quv navoyi	0,50	13.469	15.579	2224.3	2686.1
2	Tanda g`altagi	0,50	15273.37	19916.28	756706.86	1373537.2 35
3	Tanda babinasi	0,41	21944.10	343386.25	756713.5	137353.45
4	Arqoq babinasi	0,41			70958.6	129231.7

I.18.Dastgoh va mashinalarning parametrlarini tanlash

Jarayonlar, dastgoh va mashinalar	qo`llanma ko`rsatgichi		loyihada qabul qilingan	
	Utezligi	CH uzilishlar	Utezligi	CHuzilishlar
Qayta urash	150÷ 1000	0,35-0,80	700	0,40
Tandalash	150-600	0,35-0,70	500	0,40
Oxorlash	30-150	0,70-0,85	150	0,80
Ip o`tkazish	-	-	-	-
Tugun bog`lash	500	-	500	-
To`quvchilik	260	36-120	260	80
Sifat tekshirish	5-63	-	60	-

I.18.O'timlar bo'yicha chiqindilarni hisoblash

№	Kursatkichlar nomi	O'lchov birligi	Qiymatlar	Qiymatlar
2.	<p>Tandalash jarayonidagi chiqindilarni aniqlash</p> <p>Us= $L_1+L_2+L_3 \times K_b / L_{xb} \times 100$,</p> <p>$K_b = CH \times L_{xb} / 1000000$</p> <p>$L_1$—tugagan babinani almashtirishda sarflanadigan ip miqdori, $L_1 = 1,5-3m$</p> <p>L_2—babinada qoladigan ip miqdori, $L_2 = 2-5m$</p> <p>L_3—uzilgan iplarni bog'lashda sarflanadigan ip miqdori, $L_3 = 0,5-1,5m$</p> <p>K_b— birta babinaga to'g'ri keladigan uzilishlar soni</p> <p>CH-10m.yakka ipning uzilish soni</p>	%	$3+5+1.5*0.0005$ $10/756713.5*10$ $0=0.001$ $80*6.3.86274/10$ $00 000=0.0005$	$3+5+1.5*0.0011$ $/137354.50*100$ $=0.076$ $80*13.735450/1$ $00000=0.0010$ 9
3.	<p>Ohorlash jarayonidagi chiqindi miqdorini aniqlash</p> <p>$Ush = Lsh / L_{xb} \times 100$</p> <p>Lsh—chiqindiga ketadigan</p>	%	$32/756706.86*1$ $00=0.004$	$32/13.735450*1$ $00=0.00023$

	ip miqdori, Lsh=32 - 42; Lxb—g`altakdagı ipning haqiqiy uzunligi,m			
4.	Ip o`tkazish jarayonidagi chiqindi miqdorini aniqlash. Uu = $L_p / L_{xn} \times 100$ Lp—chiqindiga ketadigan ip miqdori, $L_p = 0,5 - 0,8$ m. L_{xn} – navoydagi ipning haqiqiy uzunligi.	%	0.8/2224.3/100= 0.035	0.8/2686.1*100 =0.029
5.	5.Tugun bog`lash jarayonidagi chiqindi miqdorini aniqlash.  Uu = $L_1+L_2 / L_{xn} \times 100$  $L_1$ – to`quv navoyini almashtirishda kesiladigan ip uzunligi, $L_1 = 0,2 - 0,6$ m L_2 —to`quv dastgohidagi tanda ipining uzunligi, $L_2 =$ $1,3 - 1,5$ m L_{xn} – navoydagi ipning haqiqiy uzunligi.	%	0.6+1.5/2224.3* 100=0.094	0.6+1.5/2686.1* 100=0.078
6.	To`quvsexiidagi chiqindi miqdorini hisoblash a) tanda	%		

	$U_t = (L_1 + L_2 + L_3 / L_{xn} - L_p) \times 100$ L_1 – chiqindiga ketadigan tanda ipini uzunligi, oxirigacha bog`langanligi va tanda ipini qayta to`ldirish, $L_1 = 0,4 - 0,6$ m L_2 – tanda ipining remizdan to navoygacha bo`lgan uzunligi mikdori, $L_2 = 0,8 - 1,5$ m. L_3 – navoydagisi qolgan tanda ipining uzunligi, $L_3 = 0,6 - 1$ m. L_{xn} – navoydagisi tanda ipining haqiqiy uzunligi L_p – tanda ipining chiqindi uzunligi, $L_p = 2,4$ m b) arqoq $Uta = (L_1 + L_2 \times C_{Ha} + L_3 / L_{ba}) + (0,6 / L_p) \times 100$		0.6 +1.5+1/2224.3- 2.4*100=0.139	0.6+1.5+1/2686. 1- 2.4*100=0.1155
	L_1 – arqoq babinasini o`rnatishda hosil bo`ladigan chiqindi miqdori, $L_1 = 1 - 3$ m. L_2 – uzilgan arqoq ipini bog`lashda sarflanadigan		3+1.5*0.2+17/70 958.6+0.6/2224. 3*100=0.056	3+1.5*0.2+17/1 29231.7+0.6/26 86.1*100=0.037

	<p>ip miqdori, $L_2=0,5$ – 1,5 m.</p> <p>L_3 – to`qima nuqsonini bartaraf etish uchun sarflanadigan ip miqdori, $L_3 = 5 - 17$ m.</p> <p>Lba – babinadagi arqoq ipining uzunligi</p> <p>Lp – navoydagi ipning uzunligi</p> <p>CHa – bitta xom tukimaning tig buyicha zapravka eni. CHa = 0,1-0,2 m</p>			
--	---	--	--	--

I.20.Chiqindilarmiqdoriningyig`majadvali

Jarayonlar	O`lch bir	Tanda		Arqoq	
Tandalash	%	0.001	0.076		
Ohorlash	%	0.004	0.00023		
Ip o`tkazish va bog`lash	%	0.036+0.0 94	0.029+0. 078		
To`quvchilik	%	0.139	0.1155	0.056	0.037
Jami:	%	0.274	0.335	0.056	0.037

**100 metr xom to`qima uchun sarflanadigan tanda va arqoq iplarining
chiqindi miqdori bilan og`irligini xisoblash**

No	Ko`rsatkichlar nomi	O`lch bir	Qiymatlar	Qiymatlar
a	Tanda $Mt=Mt(1+0,01xUt)$ Ut-jami tanda chiqindilari	kg	$6.388(1 + 0.01*0.139)=6.937$	$6.109(1+0.01*0.1155)=6.116$
b	Arqoq $Ma=Ma(1+0,01xUa)$ Ua- jami arqoq chiqindilari	kg	$6.030(1+0.01*0.056)=6.033$	$11.232(1+0.01*0.037)=1.236$
v	100 m. xom to`qimaning og`irligi $Mxt = Mt + Ma$	kg	$6.937 + 6.033 = 12.43$	$6.116 + 11.236 = 17.352$

I.21.DASTGOH VA MASHINALARNING FVK va MIK ni TANLASH

Dastgoh va mashinalar	qo'llanma ko`rsatgichi		loyihada qabul qilingan	
	FVK	MIK	FVK	MIK
Qayta urash	0,45-0,55	0,61-0,97	0,55	0,93
Tandalash	0,45-0,75	0,23-0,94	0,75	0,93
Oxorlash	0,80-0,85	0,23-0,94	0,85	0,94
Ip o'tkazish	-	-	-	-
Tugun bog`lash	0,46-0,48	0,61-0,96	0,48	0,90
To`quvchilik	0,85-0,95	0,63-0,96	0,95	0,96
Sifat tekshirish	0,80-0,85	0,61-0,96	0,85	0,90

[5,6]

I.22. DASTGOH VA MASHINALARNING ISH UNUMDORLIGINI
HISOBBLASH

Nº	Ko`rsatkichlar nomi	O`lch bir	Qiymatlar	Qiymatlar
2.	Tandalash mashinasi Hisoblash uchun dastlabki ma`lumotlar Ipning chiziqli tezligi, V Ipning chiziqli zichligi, Tt Galtakdagи iplar soni, Mv F V K a) Mashinaning nazariy ip unumdorligi $At = V \times 60 \times Tt \times Mv/10^6$, b) Mashinaning haqiqiy ish unumdorligi $Ax = At \times FVK$,	m/min teks dona kg/soat t	500 29 696 0,75 $500*60*29*696/10^6 = 605.52$ $605.52*0,75=45$ 4.14	500 25 696 0,75 $500*60*25*696/10^6 = 522.0$ $522.0*0,75=391.5$
3.	Ohorlash mashinasi Hisoblash uchun dastlabki ma`lumotlar Ipning chiziqli tezligi , V Ipning chiziqli zichligi , Tt	m/min teks dona	80 29 2088 0,85	80 25 2320 0,85

	Navoydag'i iplar soni Pt F V K				
	a) Mashinaning nazariy ish unumdorligi $At = Vx 60 x Tt x$ $Pt/10^6$	kg/soa t	$80*60*29*2088/10^6 = 290.64$	$80*60*25*2320/10^6 = 278.4$	
	b) Mashinaning haqiqiy ish unumdorligi $Ax = At x FVK$	kg/soa t	$290.64*0,85=24$	$278.4*0,85=236.64$	
	Tugun bog'lash mashinası				
	Hisoblash uchun dastlabki ma'lumotlar	tug/mi n			
	Tugun bog'lash tezligi , V	dona kg	500 2088	500 2320	
	Navoydag'i iplar soni, Pt		144.97	148.53	
	Navoydag'i ipning og'irligi,		0,48	0,48	
	FVK	kg/soa			
	a) Mashinaning nazariy ish unumdorligi $At = V x 60 x Gx / Pt$	t			
	b) Mashinaning haqiqiy ish unumdorligi $Ax = At x FVK$	kg/soa t	$500*60*144.97/2088 = 2082.90$	$500*60*148.53/2320 = 1920.63$	
			$2082.90*0,48=999.792$	$1920.63*0,48=921.90$	
4.	Ip o'tkazish dastgohi Hisoblash uchun				

dastlabki ma'lumotlar				
Navoydag'i iplar soni Pt-	dona	2088	2320	
Navoydag'i ipning	kg	144.97	148.53	
og'irligi				
Smenadagi ish vaqtি		420		
1. Navoydag'i tanda				
iplarni o'tkazishdagi	min	2088*3,5*0,01=	2320*3,5*0,01=81.2	
asosiy vaqt		73.08		
To = Pt x 3,5 x 0,01				
2. Bir smenadagi ip	kg/sm			
o'tkazish dastgohini				
ish unumdorligini		420-25/73.08	420-25/81.2+9*	
hisoblash		+9*144.97=697.	148.53=650.43	
N = Tsm - Tob/To +		65		
tv x Gnk				
Tsm - smenadagi ish				
vaqtি 420 min	kg/sm			
Tob - ish joyini tashkil				
qilish uchun etadigan				
vaqt 25 min.				
t - yordamchi vaqt 9				
min.				
3. Ip o'tkazish dastgohi		697.65/7=99.7	650.43/7=92.9	
1 soatda ish				
unumdorligini				
aniqlash.				
N = N/7				
5. To'quv dastgohi.				

	Hisoblash	uchun			
	dastlabki	ko`rsatgichlar			
1.	Bosh valning	aylanish			
	tezligi		ob/mi	380	380
2.	To`qimaning	arqoq	n	500	500
	bo`yicha	zichligi			
3.	Dastgohda	ishlab			
	chiqariladigan		m	1	1
	polotnolar	soni			
4.	Xom to`qimaning	eni		90.5	91.5
5.	F V K			0,95	0,95
1.	Dastgohlarning				
	nazariy	ish	m/s		
	unumdorligini			380*60*1/500*1	380*60*1/500*10=
	xisoblash.		kv.m/s	0= 45.6	45.6
An ₁ = p x 60 x Kp/Ra x				380*60*1*90.5/	380*60*1*91.5/500*
10			m/s	500*10=412.68	10=417.24
An ₂ = p x 60 x Vs x				380*60*1=2280	380*60*1=22800
Kp/Ra x 10			kv.m/s	0	
An ₃ = p x 60 x Kp				380*1*60*90.5=	380*1*60*91.5=
				2063400	2086200
An ₄ = p x 60 x Vsx					
Kp,				45.6*0,95=4.332	45.6*0,95=4.332
2.	Dastgohning	haqiqiy			
	ish	unumdorligini		412.68*0,95=39	417.24*0,95=396.37
	hisoblash			2.046	
Ax ₁ = An ₁ x FVK					

	$Ax_2 = An_2 \times FVK$		$22800 \times 0,95 = 216$ 60	$22800 \times 0,95 = 21660$
	$Ax_3 = An_3 \times FVK$		$2063400 \times 0,95 =$ 1960230	$2086200 \times 0,95 =$ 1981890
	$Ax_4 = An_4 \times FVK$			
6.	<p>Sifat tekshirish mashinasini hisoblash uchun dastlabki ko`rsatgichlar</p> <p>1. To`qimaning chiziqli tezligi.</p> <p>2. FVK</p> <p>1. Mashinaning nazariy ish unumdorligini hisoblash</p> <p>$An = U \times 60$</p> <p>3. Xakikiy ish unumdorligini hisoblash</p> <p>$Ax = An \times FVK$</p>	m/s m/s	40 0,85 40*60=2400 2400*0,85=2040	40 0,85 40*60=2400 2400*0,85=2040

II. IQTISOD QISMİ

II.1. ISHLAB CHIQARISH REJASI DASTUR BO`YICHA

MA`LUMOTLAR

Texnologik jarayonlarni loyixalashni bajarishda korxonaning ishlab chiqarish dasturi tuziladi. Agar loyixada 2 ta to`qima artikuli topshiriq sifatida berilgan bo`lsa, u holda har bir to`qima artikuli uchun alohida dastur tuziladi. Dasturda har bir artikul uchun bir yilda, bir kunda yoki bir soatda ishlab chiqariladigan to`qima miqdori va uni sotish rejasi tuziladi. Ishlab chiqarish dasturini har bir jarayonlar uchun ham tuzish mumkin. Mahsulotni ishlab chiqarish dasturini tuzishdan oldin bir yildagi ish kuni smena koeffitsienti bir smenadagi ish soati, sutkadagi ish soati aniqlanishi kerak. Dastgoxlar uch smenada ishlatilsa, maqsadga muvofiq bo`ladi. Ish kunlarini hisoblashda bayram kunlari hisobga olinmaydi. Ishlab chiqarish dasturi loyihadagi joylashtirilgan dastgoxlar soniga asoslab hisoblanadi. Loyiha topshirig`ida $\pm 5\%$ gacha dastgohlarni joylashtirilishida farq qilishiga ijozat etiladi, sababi, dastgoxlarni joylashtirishda unga xizmat qilish, ishlatiladigan maydon ratsional bo`lishi e`tiborga olinadi.

Agar topshiriqqa binoan loyixada korxona dastgoxlar sonida emas, to`qima ishlab chiqarish metrda berilgan bo`lsa, u holda dastgohlarni joylashtirish bo`limida keltirilgan formula yordamida avval dastgoxlar soni aniqlanadi, so`ngra joylashtirilgan dastgoxlar soniga binoan ishlab chiqarish dasturini hisoblashga kirishiladi.

Loyihada 2 smenali ish tashkil etilib, korxona yil davomida 4156 soat ishlaydi. 4 kun bayram oldi qisqartirilgan vaqtida 7 soatdan ishlaydi. Bu $4*7*2=56$ soatni tashkil etadi $(4156-56):15.92=256,25$ bayram oldi bo`lmagan ish kunlari. Bir yildagi umumiy ish kunlari soni  $4+256.25=260,25$ . Loyihadagi misolda 261 kun qabul qilingan. Bir kundagi ishchining o`rtacha ish soati $4156:261=15.92$ soatni, bir smenadagi o`rtacha ish soati esa $15.92:2=7.96$ soatni tashkil etadi.[4]

II.2. Ishlab chikarish ko`rsatkichlari

Artikul		1	142art	1667 art
Gazlama nomi		2	bo'z	flanel
Dastgoh		3	ATPR-100-4	ATPR-100-4
Ipning chiziqli zichligi	Tanda, teks	4	29	25
	Arqoq, teks	5	29	16,7
Gazlama eni, sm		6	90,5	91,5
Arqoq bo'yicha zichlik, ip/10 sm		7	211	187
Dastgohlar soni		8	42	42
1 yildagi ish kun		9	308	308
Smena soni		10	2	2
1 smenadagi ish soat		11	7,8	7,8

2 smenadagi ish soat	12	15,6	15,6
1 yildagi ish soat	13	4804,8	4804,8
1 yildagi dastgohlarning ish soati	14	201801,6	201801,6
MIK	15	0,42	0,42
1 yildagi dastgohlarning haqiqiy ish soati	16	84756,672	84756,672
Ish unumdorlik	A _{H1} , m/soat	17	45,6
	A _{H2} , m ² /soat	18	412,68
	A _{H3} , arqoq/soat	19	22800
	A _{H4} , m.arqoq/s oat	20	2063400
Iplar sarfi	Mt, Tanda, kg 100 m.da	21	6,397
			6,116

	Ma, Arqoq, kg 100m da	22	6,033	11,236
1 yilda iplar sarfi	Tanda	23	19433,9117 3	21396,6358
	Arqoq	24	20606,4534	11646,6558

**Ish
unumdorlik**   **142art**

Ish unumdorlik jami

AH ₁ , ming m	3864,904
AH ₂ , ming. m ²	34977,38
AH ₃ , mln. Arqoq	1932452
AH ₄ , mln. M. arqoq	1,75E+08

**Ish
unumdorlik**   **1667 art**

AH ₁ , ming m	3671,659
AH ₂ , ming. m ²	33595
AH ₃ , mln. Arqoq	1932452
AH ₄ , mln. M. arqoq	1,68E+08

AH ₁ , m/soat	88,92
AH ₂ , m ² /soat	809,05
AH ₃ , arqoq/soat	45600
AH ₄ , m.arqoq/soat	4045290
AH ₁ , ming m	7536,563274
AH ₂ , ming. m ²	68572,38548
AH ₃ , mln. Arqoq	3864904,243
AH ₄ , mln. M. arqoq	342865317,7

Ish unum dorlik

$$A_{H_1} = \frac{A_{H_1} \cdot 1\text{yil.dast. haq.ish soati}}{1000}$$

Iplar sarfi 142art

Mt, Tanda, kg 100 m.da	247,2379244
Ma, Arqoq, kg 100m da	233,169673

Iplar sarfi 1667 art

Mt, Tanda, kg 100 m.da	224,5587
Ma, Arqoq, kg 100m da	412,5476

Iplar sarfi jami

Mt, Tanda, kg 100 m.da	235,8982954
Ma, Arqoq, kg 100m da	322,8586409

Iplar sarfi

$$M_m = \frac{M_m \cdot A_{H_1}'}{100}$$

1 yilda iplar sarfi 142art

Tanda	19433,91173
Arqoq	20606,4534

1 yilda iplar sarfi 1667 art

Tanda	21396,64
Arqoq	11646,66

1 yilda iplar sarfi jami

Tanda	20415,27377
Arqoq	16126,5546

$$T_{1 \text{ yil ip sarfi}} = \frac{1 \text{ йил иш соат}}{Mm} \cdot 1000$$

Yarim tayyor mahsulotni hisoblash

Bosqichlar	Foizda chidindi	
	142art	1667 art
Tandalash, YT	0,001	0,076
Oxorlash, Yox	0,04	0,00023
Ip o'tkazish va ulash, Yip,ul	0,13	0,107

Yarim tayyor mahsulotni hisoblash

$$\mathcal{R}_{TM\ tanh} = 100 - Y_T$$

Soatli talablarning foizda chiqishi

Bosqichlar	Ko'rsatkichlar hisobi		Jami o'rtachasi
	142art	1667 art	
Tandalash	19433,7174	21380,37436	20407,0459
Oxorlash	19426,1382	21396,58659	20411,3624
Ip o'tkazish va ulash	19408,6476	21373,7414	20391,1945

$$T_{m coam} = \frac{1 \text{ yilda iplar sarfi} \cdot \mathcal{R}_{mm}}{100}$$

Ketma-ketmalik bo'yicha mashinalar sonini aniqlash

№	Ko'rsatkichlar	Jarayonlar			
		Tandalash	Oxorlash	Ip o'tkazish	Tugun bog'lash
1.	Sarf bo'ladigan yarim tayyor mahsulot	99,9615	99,979885	99,8815	99,8815
2.	Mashinaning haqiqiy ish unumдорлиги	238,42	432,34	69,29	99,31
3.	Ishlab turadigan uskunalar soni	0,41926642	0,231252914	1,44149949	1,005754707
4.	Mashinaning ishlaydigan koefficienti (MIK)	0,93	0,94	0,9	0,9
5.	Ishlashda ta`mirlangan mashinalar soni	0,45082411	0,246013739	1,60166611	1,117505231
6.	Loyihada qabul qilaman	1	1	2	1

Ishchilarning ish haqi fondini hisoblash

Fabrika o'timlari	Soatli ish haqi fondi	1 yildagi soatli ish haqi kuni	1 yildagi soatli ish haqi fondi	MIK	Asosiy ish haqi fondi	Qo'shimcha ish haqi	Oylik ish haqi	Sug'urta
Asosiy ishchilar								
Fabrika	2350	308	723800	0,42	303996	18239,76	322236	128894,3
Yordamchi ichshilar 10 % asosiyidan								
Fabrika	235	308	72380	0,42	30399,6	1823,976	32223,6	12889,43
Tashuvchchi ishchilar 30% asosiyidan								
Fabrika	705	308	217140	0,42	91198,8	5471,928	96670,7	38668,291
Hammasi	3290	308	1013320	0,42	425594,4	25535,664	451130	180452,03

Xom ashyo tengligini hisoblash

Tenglik elementi	Tonna hisobida	Baho 1 kg	Hisobli baho (ming sumda)
Tanda	235,8982954	6,8	1604,10841
Arqoq	322,8586409	6,5	2098,58117
Jami			3702,68957

Gazlamaning kal'kulyasiyasini hisoblash

	Xarajatlar, ming so'mda	Foiz ko'rsatkichlar
Xom ashyo	3702,68957	96,2
Ishlov berish	93736,5097	3,8
Fabrika tannarhi	97439,1993	
1 yilda ishlab chiqarilgan mahsulotlar miqdori, ming metr	7536,56327	

Texnik iqtisodiy ko'rsatkichlar

№	Ko'rsatkichlar nomi	Бирлиги	Курсаткичлар киймати
1	To'qima artkikuli		142;1667
2	Dastgohlar soni	dona	84
3	1 yilda ishlab chiqarilgan mahsulot	ming metr	7536,563274
4	Mahsulot rentabelligi	%	18,6
5	Foyda	m.so'm	675577,5319
6	100 m gazlamaning tannarhi	m.so'm	95,04
7	1 m gazlamaning ulgurji bahosi	so'm	5,4
8	1 sumga bo'lgan harajat	so'm	0,92
9	O'z-o'zini qoplash	yil	1,8

III.XAYOT XAVFSIZLIGI BO'LIMI

III.1. Sanoatda titrash va shovqin.

Shovqin va titrash haqida umumiy ma lumotlar.

Shovqin va titrash qattiq, suyuq, gazsimon va boshqa xil jismlarning mexanik tebranishlaridir.

Me yordan yuqori, uzoq ta sir etgan shovqin va titrashlar, keyinchalik organizmini zararlantirib, og'ir kaSbiy kaSalliklar kelib chiqishi sababchisidir.

Sukunatni buzib, foydali tovush eshitishga xalaqit beradigan tovushlarga shovqin deb ataladi.

Titrash qattiq jismlar, mashina va jihozlarning tebranishidir. Kuchli, keskin va uzoq davom etadigan shovqin va titrashlar insonning sog'ligiga salbiy ta sir ko'rsatib, natijada insonni tez charchatadi, ish unumdorligini pasaytiradi, asab va yurak tizimini ish faoliyatini buzadi.

Insoning eshitish organi mexanik tebranishning 16 - 20000 Gts.gacha bulgan to'lqinlarini eshitadi. 15 Gts. dan past chaStotadagi shovqin infratovush, 20000 Gts. dan yuqorisi esa ul tratovush hisoblanib, inson organizmiga salbiy biologik ta sir ko'rsatadi.

Tovush intensivligi quyidagi formula yordamida aniqlanadi:

$$\mathbf{J} = \mathbf{P}^2/\rho \cdot \mathbf{C} \text{ bu erda:}$$

J – tovush intensivligi, vt/m^2 ; **P** – tovush boSimining miqdori, Pa; **ρ** – muhit zichligi kg/m^3 ; **C** – tovush tezligi, m/S .

Tovush to'lqinlarining 20^0 S haroratli muhitidagi tarqalish tezligi 343 m/S , po'latda 5000 m/s , betonda 4000 m/S . ga teng.

Mashina va uskunalarda, kommunikatsiya va qurilmalarda mexanizatsiya-larning harakatdagi qismlarining nosozligi sababli, suyuqlik va gazlar [25]

quvurlar orqali boSim ostida uzatilganda paydo buladigan qisqa to'lqinli tebranishlar titrash deb ataladi.

Titrash quyidagi ko'rinishda ifodalanadi:

-titrash chaStotaSi **f** (Gts); -titrash amplitudaSi **A** (mm); -titrash tezligi **V** (mm/S); -titrash tezlanishi **w** (mm/s²).

Titrash uskuna, jihoz va kommunikatsiyalarning mexanik muStahkamligini va germetikligini sifatsizlanishiga olib kelishi va har xil avariyalarning sababchiSidir.

Titrash ta Sirida inson tanasidagi a zolarning funksional holatlarini ishdan chiqishi, markaziy asab, yurak va qon aylanish tizimida hamda harakatlanish a zolarida salbiy o'zgarishlar sodir buladi. Uning za-rarli ta siri charchash, boshning, panja va suyak bug'inlarining og'rishi, haddan tashqari aSabiylashish va harakat faoliyatining buzilishi bilan namoyon buladi va ayrim hollarda tebranish kaSalligining rivojlanishiga olib keladi. Uning og'ir shakllari, mehnat qobiliyatining qiSman yoki butunlay yo'qolishiga olib keladi. SHovqin va titrashning ish joylarida ruxsat etilgan darajalari sanPiN N0067-96 berilgan.

Shovqin va titrashga qarshi kurash mashina, jihoz, uskuna va texnologik jarayonlarning loyihalashning dastlabki bosqichlarida boshlanishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Korxonalarning bosh rejalarini tuzish jarayonida, albatta shovqinga qashi kurash chora – tadbirlar ko'rib qo'yilishi shartdir.

Bunda asosan, sershovqin tsexlarni bar joyga, iloji borchasi, ularni ishlab chiqarish hududining chekka tomonlariga joylashtirish, sershovqin tsexlarni boshqasidan tovush o'tkazmaydigan to'siqlar bilan to'sish, sershov-qin

binolarning eshik va derazalarini maxsus tovush o'tkazmaydigan maxsus materiallardan tayyorlangan bulishi zarur. [25]

Shovqinga qarshi kurash chora-tadbirlari uni keltirib chiqaruvchi manbaning o'zidayoq kamaytirishga harakat qilishdan boshlanishi kerak. Mashina, jihoz, uskunalarining sifatli o'rnatish, o'z vaqtida ta mirlash va uning dinamik kuchlarini muvofiqlashtirish, yaxshi natija beradi.

Ba zi qurilmalar tovush to'lqinlari quvvatini tarqatib yuborish xususiyatiga ega.

Shovqin to'lqinlari g'ovaksimon shovqin yutuvchi materiallar yuzasiga tushgach, shovqin quvvatini ko'pgina qismi tor g'ovakdag'i havoni tebranma harakatga keltirish uchun sarflanadi. G'ovaklardagi havo qiSilib isiydi va natijada shovqin quvvati iSSiqlik quvvatiga aylanishi natijaSida tashqi muhitga tarqalib shovqin yo'qoladi.

Shovqinga qarshi kurashning yana bir usuli, texnologik jarayonlarni to'g'ri tanlash, mashina, jihoz, uskunalarining va texnologik jarayonlarni quyi kuchlanishda ishlashini ta minlash, ularni sifatli yig'ish hamda o'z vaqtida ta mirlash ishlarini bajarish ham katta ahamiyatga ega hisoblanadi.

Titplashga qarshi kurash tadbirlari quyidagilardan iborat:

Ish joylari, asbob – uskunalarini va qurilish konstruktsiyalarini mashina jihozlar hosil qilgan tebranish ta Siridan Saqlanishning mukammal usullaridan biri titplashni to'sish usuli hisoblanadi.

Bu usulda tebranuvchi mexanizm bilan uning asosi o'rtasiga elastik mato o'ralib, mato tebranishning bir qismini yutishi hisobiga asosga o'tishi birmuncha kamaygan holda, tebranish miqdori sezilarli susayadi.

Titplash to'siqlari yoki amortizatorlar po'lat prujina, rezina va boshqa elastik materiallardan tayyorlanadi.

[25]

Mashina, jihoz, uskunalarining foydalanish tartib-qoidalariga rioya qilmaslik, yo'riqnomalarni qo'pol ravishda buzilishi natijasida, shovqinsiz ishlovchi uskunalarining sershovqin ishlashiga olib keladi.

Shovqinga qarshi kurash ishlab chiqarish korxonalarining loyihalarini ishlab chiqilayotganda, hamda ishlab chiqarishning tartibot jarayonlari tanlanayotgan davrdan boshlanadi. Ushbu tadbirlarga quyidagilar kiradi: Shovqinni manbalarda kamaytirish, shovqin yo'lini to'siqlar yordamida paSaytirish. Mehnat tartiboti jarayonlarini va uskunalarini mukammallash-tirish, korxonalarini memoriy rejlashtirish hamda binolarni akustik jihozlashlar kiradi.

Har qanday dastgohda buylama yoki aylanma harakat natijasida aerodinamik, mexanik va elektromagnit shovqinlari mavjud. Bu xildagi shovqinlarni 5-10 dB1 ga paSaytirish uchun tishlik o'tkazgichlardagi oraliq, tirqishlarni barham topishi, imkonи borcha plastmassa detallarni ayniqsa o'z vaqtida sifatli ta mirlash hamda harakatdagi qismlarni moylash kifoyadir.

Aerodinamik va elektromagnit shovqinlarni to'sish va yutish xususiyatiga ega bulgan ekran va maxsus qoplamlar ishlatiladi.

Sershovqin hamda zararli binolar alohida mintaqaga joylashtirilgan holda loyihalashtirilishi va ularga yaqin binolar yoki korxonalarini sanitariya me yorlari talabiga muvofiq masofaga joylashtiriladi.

Ishlab chiqarish binolarini va yordamchi binolarni va yordamchi binolarni loyihalarini tuzayotganda kam shovqinli xonalarni iloji borcha sershovqin dastgohlar o'rnatilgan xonalardan uzoqroq joylashtiriladi. Sershovqin binolarda

ishlaydigan ishchilarni shovqindan himoya qilish uchun akustik ekranlar yoki tovush yutgich qopqoqlar, masofada turib boshqarish, bino devorlarini va shiftini tovush yutgich materiallar bilan pardozlash, tovushdan himoyalangan dam olish xonalarini tashkil qilish, tebranma yoki aylanma harakat qiluvchi qismlari mavjud dastgohlarni yumshatgich moslamalari (amortizatorlar) bulgan – poydevorlarga o’rnatalishi va boshqalar zarur tadbirdan hisoblanadi.[25]

Shaxsiy himoya vositalari quyidagi xususiyatlarga ega bulishi shart:

- shovqinni sanitariya me yori darajasi miqdorigacha kamaytirilishi kerak;
- gaplashganda so’zlarning mohiyatini pasaytirmasligi zarur;
- qulq suprasiga kuchli bosim berib og’riq chiqarmasligi kerak;
- xavf-xatardan ogohlantiruvchi tovushli daraklarni bug’masligi lozim va estetika talablariga javob berishlari shart.

Shovqinni ixotalash. Shovqinni asosiy qismi havo orqali tarqalishini hisobga olgan holda, uning yo’liga biror to’siq qo’yilsa, ma lum miqdorda bosimi kamayadi.

Titplash ta siridan himoyalanish, loyihalash bosqichlaridayoq boshlanib, barcha jihozlar, asbob – uskunalarni pasportlaridagi shovqin va titplash ko’rsatkichlariga qarab, eng qulaylarini tanlab olinadi.

Bunda tebranuvchan va shovqinli dastgohlar mavjud bulgan binolarni, alohida ajratib shamol yo’nalishi buylab hudud chekkasiga joylashtirish maqsadga muvofiq buladi.

Manbalardagi titplashlarni zararli ta sirini kamaytirish usullarini ikki guruhga ajratish mumkin. Birinchisi manbalardagi titplashni qo’zg’atuvchi kuchlarni pasaytirish bulsa, ikkinchisi ularning poydevori bilan va boshqa

dastgohlar hamda qurilish konstruktsiyalari bilan bog'langan joylarida titrashni pasaytirishdir.

Manbalardagi titrashlarni pasaytirishda mashina, jihoz, aslahalarni to'g'ri o'rnatish, ularni o'z vaqtida sifatli ta mirlash, moylab turish, ish tartibini to'g'ri tashkillashtirish va ularni zo'riqtirmasdan me yorida ishlashini ta minlash, jihozlarni masofadan turib boshqarish hamda shaxsiy muhofaza qurollari [25]

va kiyimlaridan o'rinli foydalanish kutilgan samaraga erishish imkoniyatini yaratadi.

Agar manbaning o'zida tebranishni pasaytirish iloji bulmasa, u holda manba asosi bilan uning poydevori o'rtasida titrashni so'ndiruvchi rezina yoki prujina yoki amartizatorlar qo'yib pasaytiriladi.

Titrashni pasaytirishda eng samarali usul, tebranuvchi jihozlarni o'ta takomillashgan tebranmaydigan yoki kam tebranadigan dastgohlar bilan almashtirishdir.

Masalan, temir beton ishlab chiqarish sexida betonni tebranish yo'li bilan zichlovchi uskunani takomillashtirilSa, ya ni uning korpuSini oStidagi mustaqil tebranuvchi bir guruh mitti amartizatirlar o'rnatilSa, bino polini umumiy tebranish darajasini va undan chiqadigan shovqinni ham keskin kamaytirish imkoni tug'iladi.

Muhandislik tajribasida ko'pincha dastgohlardan tarqalayotgan titrash ta sirini pasaytiruvchi tadbirlarni ishlab chiqish va tatbiq qilishga to'g'ri keladi. Bu borada tebranishni pasaytirish uchun, tebra-ixota, tebro-so'ndirgich va tebro-qaytargich vositalaridan samarali foydalaniladi.

a) Tebraixota ikki xil, passiv va faol ko'rinishda buladi.

b) Tebroso'ndirgich, tebranish manbalaridan polga va u orqali binoning boshqa qurilmalariga ta sirini oldini olishda, tebro-so'ndirgichni poydevorga o'rnatishdir.

v) Tebroqaytargich, buni demfirlash usuli ham deyiladi va to'siqlar ustidan rezina, plastika yoki mastikalarda ixota qilinadi.

O'zbekiston Davlatining "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida" gi qonunning 13-moddasiga asosan korxona ma muriyati ishchi va xizmatchilarni bepul shaxsiy himoya vositalari, bilan ta minlashi, saqlash, yuvish, [25]

quritish, dezinfektsiyalash, dezaktivatsiyalash va ta mirlash ishlarini bajarishi kerak. Shu bilan birga korxona ishchilarini maxsus korjoma, poyabzal, sut yoki unga tenglashadigan boshqa oziq – ovqat mahsulotlari, berilishi shartdir.

Barcha himoya vositalari ishlatilishiga qarab, jamoa himoya vositalari va shaxsiy himoya vositalariga bulinadi.

a) Agar ishning xavfsizligini jihoz va uskunalarining konstruktsiyasi, ishlab chiqarish jarayonini tashkil qilish, arxitektura-rejalashtirish echimlari va jamoa himoya vositalarini qo'llash bilan ta minlash iloji bulmagan taqdirda, shaxsiy himoya vositalari qo'llaniladi.

b) Shaxsiy himoya vositalari vazifalariga qarab quyidagilarga bulinadi:

-ixtalovchi kostyumlar (pnevmoqostyumlar, namdan ixtalovchi kostyumlar, skafandrlar);

-nafas azolarini himoya qilish vositalari (gazniqoblar, resperator-lar, havo shlemlar, havo maskalar);

-korjomalar (kombinzonlar, yarim kombinzonlar, kurtkalar, shimlar, kostyumlar, xalatlar, plashlar, po'Stinlar).

- maxsus poyafzal (etiklar, qunji kalta etiklar, botinkalar, qo'njli botinkalar, tuflilar, kalishlar, botilar);
- qo'llarni himoya qilish vositalari (qo'lqoplar);
- boshni himoya qilish vositalari (kaskalar, shlemlar, shapkalar, beretkalar, shlyapalar);
- yuzni himoya qilish vositalari (himoya niqoblari);
- ko'zni himoya qilish vositalari (himoya ko'zoynaklari);
- eshitish a zolarini himoya qilish; [25]
- ehtiyot moslamalari (ehtiyot kamarlari, dielektrik gilamchalar, qo'l changaklari, manipulyatorlar, tizzani, tirSakni va elkani ehtiyot qilish moslamalari);
- himoyalovchi dermatologik vositalar (yuviladigan pastalar, kremlar, moylar).

Himoya vositalari texnik estetika, ergonomika talablariga javob berishi, himoya samaradorligi yuqori bulishi, ishlatishda qulay bulishi, bajarilayotgan ish turiga mos bulishi kerak. Shu ish uchun mo'ljallangan va qabul qilingan tartibda tasdiqlangan texnik hujjatlari bulmagan, shaxsiy himoya vositalarini qo'llash taqiqlanadi.

VI-MAXSUS TOPSHIRIQ BO'LIMI

VI.1.To'quvchilik va to'quv dasgohlari haqida ma'lumot

To`qimalarni tayyorlash insonning ma`naviy taraqqiyotida mehnat toifalarini egallashda birinchi qadam sifatidako'rildi. To`qimalarni tayyorlash shunday mehnat toifasiga kiradiki, ular inson tomonidan, uning ma`naviy taraqqiyotidan birinchi qadam sifatida tan olingan. Lekin, insonning to`qimani qo'l bilan o`rishning eski usulidan ishlab chiqarishda, quvvatli fabrikalarda har xil xom ashyodan to`qimalarni ko`p hajmlarda ishlab chiqarishning zamonaviy usullariga o'tishi uchun minglab yillar talab qilindi.

Dastlab to`qimalarni tayyorlash usuli juda sekin tarzda taraqqiy etdi. Xv asr oxirlarida qo'l bilan ishlatiladigan batan va shodali mexanizmi bo`lgan to`quv

dastgohlari paydo bo`ldi. 1773 yili qo'l usulli to`quv dastgohining ish unumdorligini bir necha martaoshishigaolib kelgan moki-samolyot ixtiro qilindi. Biroq bu qo'l usulli to`quv dastgohida ishslash katta mahorat va jismoniy kuchni talab etgan. Shuning uchun mexaniq tarzda harakat qiladigan to`quv dastgohini ishlab chiqarish uchun bir necha o`rinishlar qilingan.

Natijada 1786 yilda to`qimani shakllanishida sodir etiladigan hamma jarayonlar maxsus mexanizmlar vositasida harakatga keladigan mexaniq to`quv dastgohi ixtiro qilingan.

1796 yildan boshlab dastgohni to`xtatish uchun himoya qiluvchi qurilma ixtiro qilingandan so`ng mexaniq to`quv dastgohlari keng tarzda taraqqiy etdi.

1894 yildaarqoq naychasini avtomatik tarzdaalmashtirish uchun maxsus jihoz ixtiro qilinib, avtomat to`quv dastgohi ishlab chiqarildi.

XX asr boshlarida to`qimachilik sanoatining tayyorlov bo`limida ishlatiladigan mashinalarni takomillashtirish bo`yicha

ko`p ishlar olib borildi.

[7]

Mexaniq to`quv dastgohlari birinchi marta rossiyada 1805 yilda paydobo`lgan.

XIX asr o`rtalaridan boshlab mexaniq to`quv dastgohlarida to`qish keng rivojlanib, qo`l usulida to`qishni o`rnini egalladi. 1896 yilda rossiyada dastlabki avtomat to`quv dastgohlari ishlab chiqarildi.

1921-1922 yillarda to`qimachilik sanoatida ishlab chiqarish hajmi muayyan darajadaoshdi va 1928 yilga kelib, paxta va zig`ir tolali to`qima ishlab chiqarish darajasi oldingi yillardagi ishlab chiqarish darajasiga nisbatan sezilarli darajadaoshdi. Keyinchalik jun va ipakdan to`qima ishlab chiqarish yo`lga qo`yildi. Mamlakatni sanoatlashtirish borasida qo`yilgan vazifalar amalgaoshishi uchun bir necha yangi, yirik to`qimachilik kombinatlari ko`rilib ishga tushirildi. Bundan tashqari eski korxonalarini qayta ta`mir qilish va ularni yangi jihozlar bilan ta`minlash borasida katta ishlar olib borildi.

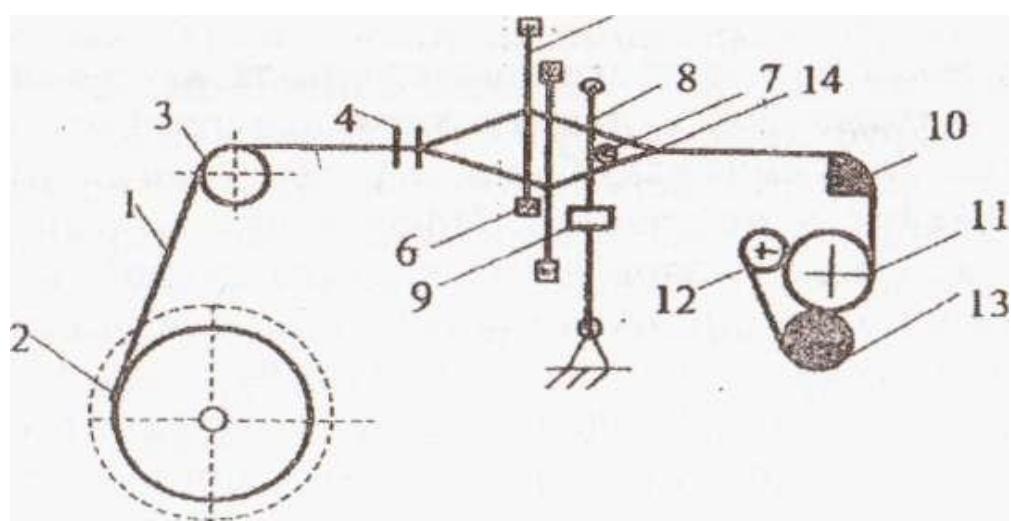
2-Illova

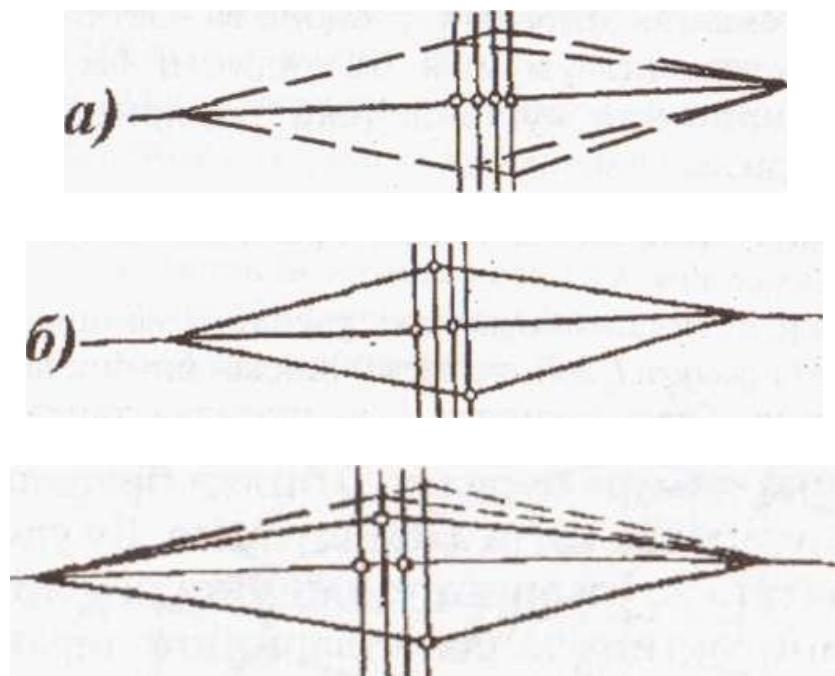
To

'quv dastgohi

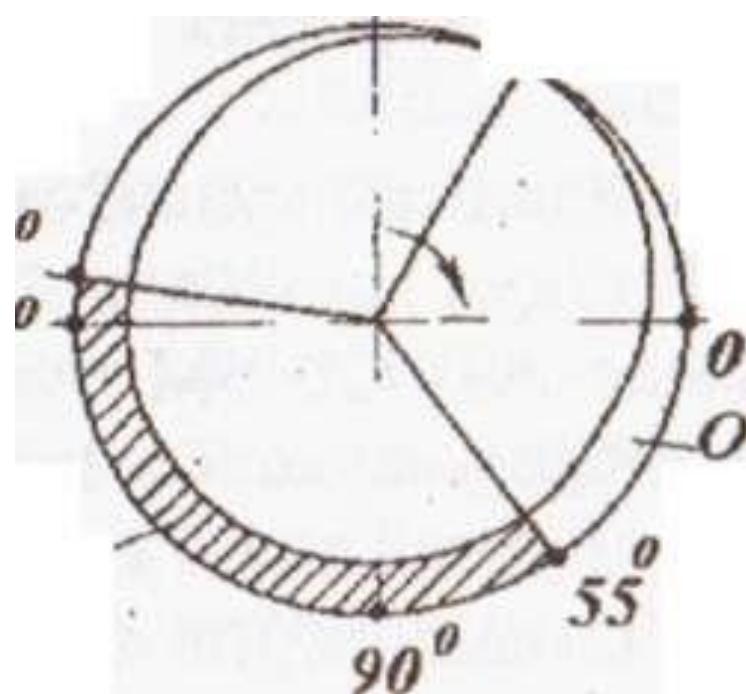
3-ilova

To'quv dastgohining texnologik sxemasi

4-ilova

Turlari: a-yopiq homuza, b — ochiq homuza v — yarimochiq homuza

5-ilova

Xomuza xosil qilish jarayonini aylanma diagrammasi[7]

“Muammoli vaziyat” metodi – ta’lim oluvchilarda muammoli vaziyatlarning sabab va oqibatlarini tahlil qilish hamda ularning echimini topish bo’yicha ko’nikmalarini shakllantirishga qaratilgan metoddir.

“Muammoli vaziyat” metodi uchun tanlangan muammoning murakkabligi ta’lim oluvchilarning bilim darajalariga mos kelishi kerak. Ular qo’yilgan muammoning echimini topishga qodir bo’lishlari kerak, aks holda echimni topa olmagach, ta’lim oluvchilarning qiziqishlari so’nishiga, o’zlariga bo’lgan ishonchlarining yo’qolishiga olib keladi. “Muammoli vaziyat” metodi qo’llanilganda ta’lim oluvchilar mustaqil fikr ioritishni, muammoning sabab va oqibatlarini tahlil qilishni, uning echimini topishni o’rganadilar.

“Muammoli vaziyat” metodining tuzilmasi quyidagicha:

- Muammoli vaziyat tavsifini keltirish;
- Guruhlarga bo’lish;
- Guruhlarning muammoli vaziyatning kelib chiqish sabablarini aniqlash;
- Guruhlarning muammoli vaziyatning oqibatlari to’g’risida fikr ioritishi;
- Guruhlarning muammoli vaziyatning echimini ishlab chiqish;
- To’g’ri echimlarni tanlash.

Xulosa

Men To`qimachilik sanoati maxsulotlari texnologiyasi» yo`nalishidagi barcha mutaxassislik fanlaridan olgan nazariy bilimlarimni amalda qo`llab bitiruv malakaviy ishini bajardim.

Bitiruv malakaviy ishida 142, 1667 artikuldagi gazlamaning tukuv jarayonlarini ishlab chiqadigan kichik quvvatdagi to`quv fabrikasini loyixaladim. Bunda men to`qimaning texnik ko`rsatkichlarini tanlab, tig`ni, remizani, lamelani, 100 m xom gazlamaga sarflanadigan iplar ogirligini hisoblab, o`timlar bo`yicha chiqindilarni, dastgox va mashinalarning ish unumdorligini hisobladim.

Bitiruv malakaviy ishi menda yana bir marotaba bilim ko`nikma va malakalarni shakllantirdi.

Kelajakda men bajargan ishlar olgan nazariy bilimlarni amaliyotda qo`llab to`qimachilik sanoatini rivojlanishiga o`z hissasini qo`shishga harakat qilaman va mustaqil O`zbekistonning ravnaqi yuksalishi uchun beminat xizmat qilishga va`da beraman.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati

1. Karimov I.A. O`zbekiston mustakillikka erishish ostonasida. T.: O`qituvchi, 2012-442b.
2. Karimov I.A. Jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi, O`zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo`llari va choralari. T.: O`zbekiston, 2005 y.-56 b.
3. Karimov I.A.YUksak ma`naviyat engilmas kuch. T.: O`zbekiston, 2008.-180b.
4. E.A. Onikov, S.D.Nikolaev. Proektirovanie texnologicheskix protsessov tkatskogo proizvodstva. M.:GOU VPO Rossiyskiy zaochny institut tekstil noy i legkoy promshlennosti, 2010.-327 s.
5. Spravochnik xlopkotkachestva: P.T. Bukaev, E.A.Onikov, L.A.Mal'kov: pod redaktsiey P.T.Bukaeva.- M.: Legprombtizdat, 1987.-575 s.
6. R.S.Siddiqov. Texnologik jarayonlarni loyixalash. T.:Fan, 2006.-255 b.
7. Xamraeva S.A. To`quvchilik texnologiyasi:Darslik T.:Fan, 2005.-336 b.
8. Martnova, Anna Arxipovna. Stroenie i proektirovanie tkaney: Uchebnik dlya studentov VUZov. M.:Izd-vo MGTU, 1999.- 434 s.
9. Olimbaev E.SH. «Uzbekiston tukimachilik korxonalari maxsulotlari texnologiyasi» Toshkent, 2002.
10. Salomova R.S. To`qimachilik korxonalarini loyixalash fanidan (1-kism) ma`ruza matni.- Buxoro.: Texno-tasvir, 2010.-54 b.
11. Xamraeva S.A To`qimachilik korxonalarini loyixalash fanidan (2-kism) ma`ruza matni.- Buxoro.: Texno-tasvir, 2010.-34 b.
12. Xamraeva S.A. To`qimachilik korxonalarini loyixalash fanidan (2-kism) kurs ishini bajarish uchun uslubiy kursatma.- Buxoro.: Texno-tasvir, 2010.-34 b.
13. Salomova R.S. To`qimachilik korxonalarini loyixalash fanidan (1-kism) kurs ishini bajarish uchun uslubiy kursatma.- Buxoro.: Texno-tasvir, 2010.-55 b.

14. Olimboyev E.Sh. va boshqalar "Gazlamalarni tuzilishi va tahlili" T. 2003 u.
15. Nikolaev S.D., S.S.YUxin Teoriya protsessov, texnologiya i oborudovanie podgotovitel nx operatsiy tkachestva:Uchebnik.- M.:Lyogkaya industriya, 1993.-189 s.
16. Nikolaev S.D., Vlasov P.V.Teoriya protsessov, texnologiya i oborudovanie tkatskogo proizvodstva:Uchebnik.- M.: Lyogkaya industriya, 1995.-256 s.
17. Nikolaev S.D., Xasanov B.K., Sodikova N.R. Iplarni tukishga tayyorlash jarayonlari nazariyasi va texnologiyasi. T:Uzbekiston, 2005.-197 b.
18. Onikov E.A. Vsokochastotny uprugiy element dlya izmeneniya natyajeniya niti utka. Tekst.prom-t . 2002. №2.
19. Onikov E.A., Saukova L.A., Gorbunova E.O. O geometricheskem metode analiza i postroeniya tkaney polotnyanogo perepleteniya. Tekst.prom-t . 2001. №1. S.50-55.
20. E.SH. Alimboev "Gazlama tuzilishi nazariyasi" Toshkent, " Ukituvchi"- 2010y.
21. Xamraeva S.A., Xodjiev M.T. To`qimachilik gazlamalarining umumiy texnologiyasi. T.: Ilm ziyo, 2006
22. Ochilov T., Abbosova N.G. Gazlamashunoslik. T.:O`qituvchi, 2003-13 b
23. P.T. Bukaev «Ip gazlama ishlab chikarishning umumiyltexnologiyasi» T. «Ukituvchi» 184 b.
24. Mal tseva E.P. Tikuvchilik materialshunosligi. T.: 1986.
25. G`aniev T.A. To`qimachilik sanoatida mexnat muhofazasi.T.: O`zbekiston, 1995.-150 bet.
26. Parfenov D.L. Izuchenie zon formirovaniya tkani s pomosh yu mikroskopa. Tekst.prom-t . 2001. №2. S.26-27

27. Rbal chenko V.V. Vliyanie statisticheskogo elektrichestva na iznos tkaney iz ximicheskix nitey. Izv. VUZov. Texnologiya legkoy promshlennosti. 2000. №1. S.19-22.
28. Tekstil naya promshlennost журнал.
29. Texnologiya lyogkoy promshlennosti журнал
30. Internet saytlari:
  - <http://www.fischer-poege.de/english/index.html>
  - <http://www.smit-textile.com/>
  - <http://www.staubli.com/Web/Textile/division.nsf>
  - <http://www.fabric.com/>
  - E mail: cont @ coloros.ru Web-site: www.coloros.ru
  - E mail: region @ textileexpo.ru

MUNDARIJA

KIRISH

I. Texnologikqismi.....	5
I.1. Tukimaning texnik ko`rsatkichlari.....	6
I.2. Gazlama tavsifi.....	7
I.3.To`qimaning o'lchamlarini xisoblash.....	9
I.4. Tig`ni xisoblash.....	11
I.5.Remizalarni hisoblash.....	12
I.6. Lamelani hisoblash.....	13
I.7.To`qimadagi tanda va arqoq iplarining og`irligini chiqindisiz hisoblash... ..	14
I.8.To`qimaning chizikli to`liqligini hisoblash.....	16
I.9.To`qimani to`qish jarayonining texnologik sxemasi.....	19
I.10.Texnologik jarayonlar ketma – ketligiga berilgan izoh.....	21
I.11.Mashina va dastgoxlarning texnik tavsiflari.....	22

I.12.To`qima texnik hisobining yig`ma jadvali.....	26
I.13. O'tishlar bo`yicha o`ramlarni hisoblash.....	27
I.14.To`quv navoyini hisoblash.....	29
I.15.Tanda g`altagini hisoblash.....	32
I.16.Babinani hisoblash.....	35
I.17.O`ramlar hisobining yig`ma jadvali.....	37
I.18.Dastgoh va mashinalarning parametrlarini tanlash.....	37
I.19. O'tishlar bo`yicha chiqindilarni hisoblash.....	38
I.20.CHiqindilar miqdorining yig`ma jadvali.....	42
I.21.Dastgoh va mashinalarning FVK va MIK ni tanlash.....	43
I.22. Dastgoh va mashinalarning ish unumдорligini hisoblash.....	44
II.Iqtisodiyot qismi.....	49
II.1. Ishlab chiqarish rejasi dastur bo`yicha ma'lumotlar.....	50
II.2. Ishlab chikarish ko`rsatkichlari.....	51
II.3.Texnik iqtisodiy ko`rsatkichlar jadvali.....	61
III.Hayot faoliyati xavfsizligi qismi.....	63
III.1. Sanoatda titrash va shovqin.....	64
V.O`quv-metodik kompleksqismi.....	72
V.1. To'quvchilik va to'quv dasgohlari haqida ma'lumot.....	73

Xulosa.....82

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati.....83